

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. WYŻSZEGO GIMNAZYZUM

W DROHOBYCZU

ZA ROK SZKOLNY

1907.

0110

T R E Ś Ć :

1. STOSUNEK MORALNOŚCI DO RELIGII
NAPISAŁ KS. DR. PAWEŁ RAWSKI.
2. CZĘŚĆ URZĘDOWA PRZEZ DYREKTORA.

0110

NAKŁADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.

DRUKIEM J. BROSIA (właścicielka Aniela Broś w DROHOBYCZU.

1907.

Rev. Wm.
Spr. 35

STOSUNEK MORALNOŚCI DO RELIGII.

(CIAĞ DALSZY).

— — — — — **NAPISAŁ** — — — — —

Ks. DR PAWEŁ RAWSKI.

Rozdział II.

Stosunek moralności do religii w świetle historii.

Po uwagach wstępnych, objętych rozdziałem pierwszym, chcemy ze swej strony rozpatrzyć stosunek moralności do religii ze stanowiska jużto historycznego, jużto krytycznego, Naprzód ze stanowiska historyi, bo 1-o w ten sposób utorujemy sobie drogę do krytycznego rozbioru pytania, czy pojęcia religijne mają jakieś znaczenie w etyce i czy etyka ich potrzebuje, bo 2-o z poczynionych spostrzeżeń odnośnie do dotychczasowego związku moralności z religią będziemy mogli wnioskować o jego rozwoju w przyszłości.

Rzecz oczywista, że obecnie możemy podać tylko bardzo ogólny zarys wspomnianego stosunku na podstawie historyi, albowiem na wyczerpujące przedstawienie nie pozwala nam szczupłość miejsca, ramami sprawozdania szkolnego zakreślona.

A w jakim kierunku odbywać się mają badania historyczne, dotyczące naszego przedmiotu? Powiemy krótko: baczyc tu należy na następujące momenta: 1-o czy obowiązki religijne należą do dziedziny obowiązków moralnych, tak iż kto nie jest religijnym, nie jest moralnym; 2-o czy obowiązki moralności są zarazem obowiązkami religijnymi w tem znaczeniu, że Bóg domaga się spełnienia zarówno jednych jak drugich,

tak iż pobożność a moralność są pojęciami równoznacznymi, że zatem nie jest religijnym, kto nie jest moralnym; 3-o czy świadomość moralna ludów upatrywała sankcję praw moralności w pojęciach religijnych: Boga, jako jestestwa moralnego i stróża porządku moralnego, i indywidualnej nieśmiertelności duszy, jako warunku, umożliwiającego ostateczne urzeczywistnienie ścisłego związku między moralnością a szczęśliwością, między zasługą dodatnią i ujemną z jednej, a nagrodą i karą z drugiej strony.

§. 1.

Moralność a religie ludów cywilizowanych ery przedchrześcijańskiej.

1. Zaczniemy wywiadowczą wędrówkę od krańca dalekiego wschodu azjatyckiego, od narodu najbardziej konserwatywnego od Chińczyków.

Pierwsze wiadomości o najdawniejszej religii chińskiej znajdujemy w dwóch księgach: w Szu King (Księga historii) i w Szi King (Księga pieśni). Pierwsza obejmuje opowiadania historyczne od r. 2357 do r. 721 przed naszą erą, spisane przez Konfucjusza (551—479) na podstawie starych dokumentów, druga poematy zebrane i uporządkowane przez tegoż samego Konfucjusza. Z wymienionych ksiąg dowiadujemy się, że Chińczycy wierzyli w Boga prawdziwego, jednego; osobowego, którego po swojemu nazywali Szang Ti (Najwyższy władca), Tien Ti (Pan nieba) albo po prostu Tien (Niebo) lub Ti (Władca, Pan). Szang Ti jest panem wszystkich stworzeń. Przedmiotem szczególniejszej jego troski są ludzie. Niebo szczerze lubi i osłania ludy. Ono postanowiło władców na ziemi, aby byli „pomocnikami ludów“, aby „czuwali nad moralnością ludów, mającej ich zbliżyć do Boga“, aby wreszcie „zapewnili ludowi pokój w środku czterech stron świata“ Szang Ti czuwa troskliwie nad rządami książąt, którym powierzył tę wysoką godność dla dobra ludu. Jak długo spełniają swoje obowiązki w bojaźni przed nim i według jego woli, tak długo użycza im mocy, tak długo przyjmuje woń ich ofiar, a ludy

ich pieczy powierzone, darzy dostatkiem i szczęściem. Gdy zaś zapomną o swoich obowiązkach, to nawiedza ich karami i strąca z tronów, na których sadowi innych. Dając ludziom życie, dał im też skłonności do dobrego. On chce, aby ludzie tylko to czynili, „co się zgadza z rozumem i sprawiedliwością“. Sam miłuje cnotę, nakazuje ją i dodaje sił do jej wypełnienia i wreszcie nagradza ją w życiu i po śmierci. Ti jest bez nienawiści, atoli niekiedy występuje groźnie względem ludzi: śle nieszczęścia na tych, którzy nie szukają cnoty i nie przyznają się do błędów, a czyni to tylko dlatego, aby im w ten sposób dotkliwy dać poznać swoją wolę i przywieść do żalu. Jaki los czeka złych po śmierci, o tem Księga Szu nie wspomina. Prawdopodobnie zabobonny kult przodków, który się począł przyjmować już od dwunastego wieku przed Chr., nie pozwalał myśleć o przyszłych karach, lub przynajmniej nakazywał w tym względzie głębokie milczenie.

Wysłapienie Konfucjusza nie zmieniło istoty religii chińskiej. Stanowisko jego względem pierwotnej religii przyrównują znawcy historii chińskiej do stanowiska, jakie zajął Chrystus względem mozaizmu, a które sam Chrystus określił: nie mnie macie, abym przyszedł rozwiązać zakon albo proroki: nie przyszedłem rozwiązać, ale wypełnić (uzupełnić). I Konfucyusz mówi o Niebie, przed którym niema nic zakrytego i na którego woli on zupełnie polega. Wykroczenie przeciw Niebu uważa za największe wykroczenie moralne, jakie tylko być może, „bo w takim razie człowiek niema już nikogo, do kogo mógłby się modlić“. Cnotę uważa Konfucyusz za dar Nieba.

Pierwotne pojęcia religijne i moralne, Chińczyków, mimo zabobonów, które się do nich przymieszały, są po dziś dzień istotą państwowej religii chińskiej¹⁾

2. W najdawniejszym okresie rozwoju religijnego w Indjach, przedstawionego w księgach św. zwanych Wedami, spotykamy się z Waruną, jako królem wszechświata, królem bogów i ludzi. Waruna jest stwórcą nieba i ziemi; wszystkie światy opierają na nim swoją egzystencję. On jest twórcą i ostoją nie

¹⁾ De Harlez: *La religion primitive des Chinois. Controverse* (1884), I. 574. F. A. Lange: *Krypto-Monothetismus in den Religionen der alten Chinesen* 1892. R. Dvorák: *Chinas Religionen*. I. Th. 1895.

tylko fizycznego, ale i moralnego porządku w świecie. Działalność jego, to skutek prawa (rta), które stanowi niby duszę jego. Jest tedy jestestwem na wskrós moralnem. Jako stróż prawa, wie wszystko, nawet najtajniejsze rzeczy. Nic nie uchodzi jego uwagi, to też wszechwiedza jego stanowi ulubiony temat pieśniarzy wedyjskich. Waruna w dobroci swojej z głupców robi męrców i przez przykazania swoje prowadzi mądrych do zbawienia. Jednak śmiertelni mają wiele żądz, dlatego, choć chcieliby słuchać Waruny, to przecież nie zawsze mogą się zdobyć na to: zdarza się tedy, że nie uważają na jego rozkazy, ale też wtedy Waruna objawia im swoją wolę surowym gniewem i karami. Mimo, że karze, jest łaskawym, daje się pokutą ubłagać i przebłagać i uwolnionych od winy dopuszcza znowu do służby swojej.

Nie tylko za życia, ale i po śmierci nagradza i karze Waruna. Oto, jak zachęca Rig Weda (10, 14): „Naprzód, naprzód, wstąp na ową dawną ścieżkę, po której zeszli ze świata starzy ojcowie. Zobaczysz potem w ich szczęśliwości Jamę (pierwszego człowieka) i Boga, Warunę. Tam, w najwyższem niebie, odnajdź ojców naszych, odnajdź twoje dobre czyny, nakazane i dobrowolne, od wszelkich wad wolny wróć do ojczyzny swojej; promieniejąc, przyoblecz się w swoje ciało”. Natomiast tym, „którzy przykazaniom Waruny uchybiają, którzy jako nieprzyjaciele zaniedkują swoje żony, i żonom złego prowadzenia się, co nienawidzą mężów swych”, grozi „głębokiem i tajemnem miejscem, gdzie karzący Agni trawi grzeszników żarem płomiennym“ (4, 5). ¹⁾

3. W religii ludów irańskich związek między moralnością a religią jest jeszcze widoczniejszy. Oto jak go przedstawia Awesta (Zend-Awesta), „biblia Persów“, za której autora uchodzi Zarathustra (Zoroaster).

Ahura-Mazda jest Bogiem, który wiecznie był, wiecznie jest i wiecznie będzie, podczas gdy niebo i ziemia są tylko jego stworzeniem. On jest Bogiem najmniejszym, wszystko wie-

¹⁾ E. L. Fischer: *Hedentum und Offenbarung*. 1878. S. 13-107.

Chr. Pesch: *Der Gottesbegriff in den heidnischen Religionen des Altertums*. 1886. S. 1-7.

E. Hardi: *Die vedisch-brahmanische Periode des alten Indiens*, 1893. S. 50-54.

dzącym, najświętszym, najsprawiedliwszym, on źródłem wszelkiego dobra. Światu dał prawo i zaprowadził w nim porządek. Ludzi stworzył doskonałymi, wyposażył ich wszystkimi przymiotami i wezwał do pracy moralnej w królestwie swoim, a przede wszystkim do walki z duchem ciemności, duchem kłamstwa, Angro-Mainyusem, który wraz z orszakiem podwładnych i podobnych mu duchów usiłuje zburzyć królestwo światłości, dobra i prawdy. Każdy, kto staje po stronie Ahuramazdy, powinien to wyznawać słowem i czynem. Oprócz obowiązków zaś względem Ahuramazdy ma także z woli jego obowiązki względem ludzi, między którymi wyróżniają się miłość prawdy i miłosierdzie.

Ahura-Mazda wprowadzie już w tem życiu nagradza lub karze, atoli całkowitą zapłatę wymierza dopiero po śmierci. Dusza po rozstaniu się ze swoim ciałem musi jeszcze przez trzy dni i trzy noce przebywać w ziemi i dopraszać się zbawienia. Gdy po trzeciej nocy zaczyna już jutrenka wschodzić, dusza czysta idzie naprzód ku wiatrowi, przychodzącemu z południa, tak wonnemu i przyjemnemu, jakiego nigdy nie zaznała. W tym wietrze idą naprzeciw duszy jej dobre uczynki w postaci dziewczicy, rostej, jasnej, smukłej, tak pięknej, jak najpiękniejsze stworzenie. Dusza zdziwiona pyta: coś ty za dziewczyna, najpiękniejsza, jaką zdarzyło się mi oglądać? I słyszy odpowiedź: ja jestem, o młodzieńcze, twoja dobra myśl, twoje dobre słowo, twój dobry uczynek; jam jest prawo, któreś ty, będąc w ciele, wykonywał: przez twoje czyny jam tak wspaniała, wielka, piękna, woniejąca, zwyczajna, szczęśliwa! Podobnie przed duszą złego człowieka zjawia się postać brzydka, aby jej wszystkie grzechy wypomnieć. Sprawa wieczności rozgrywa się ostatecznie przy moście Chinwat, przez który duszę dobrą przeprowadzają duchy opiekuńcze do raju wszelkich rozkoszy, podczas gdy dusze złe bywają strącane „w okropności piekła”. ¹⁾

4. Assyryjczykom i Babilończykom, mimo wszystkich ich błędów w dziedzinie religii, nie można przecież odmówić religijności. Przemawiają za tem ruiny licznych a wspaniałych świątyń, rzeźby i malowidła, przedstawiające ofiary i uroczyste po-

¹⁾ E. L. Fischer: l. c. str. 107—161.

Ch. Pesch: l. c. str. 24—36.

chody, wreszcie liczne hymny i modlitwy, pełne rozmaitych uczuć religijnych. Nawet czysto historycznej treści napisy, jak n. p. sławny napis w Khorsabad, w którym król Sargon obwieszcza potomności swoje bohaterskie czyny, zawierają wzmianki o bogach.

A jak się ma rzecz z ich moralnością? Co prawda, praktyczna ich moralność nie stała na wysokim poziomie, atoli, co się tyczy samych zasad moralności, to można śmiało twierdzić, że nie bardzo pozostawali w tyle za innymi narodami cywilizowanymi. Potwierdzają to zdanie nowsze badania pomników pisma klinowego, które nas zarazem pouczają, jak pojmowano stosunek moralności do religii. W piśmie, które nazwaćby można zwierciadłem moralności, czytamy ku końcowi: „Jeżeli król nie rządzi według prawa, to lud niszczy i kraj się wyludnia. Gdy nie przestrzega prawa swego kraju, wtenczas bóg Hea, król wszystkich przeznaczeń, zmienia los jego i miejsce jego zajmuje kto inny. Jeśli sprawuje władzę według woli boga Hea, natenczas wielcy bogowie darzą go długotrwałem panowaniem i sławą sprawiedliwości. Jeżeli którego z obywateli miasta Sip-pory każe oćwiczyć lub podaruje jako niewolnika, to bóg słońca, który sądzi niebo i ziemię, ustanowi innego sędziego, w miejsce niesprawiedliwego powoła sprawiedliwego. Gdy obywatele miasta Nipur zjawią się przed nim na sąd, a on przyjmie podarki i każe ich obić, to bóg Bel, pan świata, przywiedzie przeciw niemu obcego nieprzyjaciela“. Pojmowano tedy prawo jako coś, co wyższe jest ponad samowolę króla, jako coś, co posiada w sobie tak wielką wartość, że sami bogowie czuwają nad jego przestrzeganiem i nawet królów do odpowiedzialności powołują, że bogów uważano za najwyższych stróżów praw i sprawiedliwości. Potwierdza to jeszcze ta okoliczność, że wyroki sądowe wydawano w świątyniach, dalej że akty prawne oddawano pod opiekę bogów, co widać stąd, iż dodawano do nich formuły przekleństw bożych, grozą przejmujących. Oto przykład takiego przekleństwa: „Jeśli kiedykolwiek później ktośkolwiek odważy się zabrać te pola, wniesie skargę wydobywczą, albo dla uniknięcia przekleństwa kogo innego do tego namówi, pośle głupca, głuchego, łajdaka i każe wziąć ten kamień, rzuci go do rzeki lub studni, albo w inny sposób ukryje, ten

niech poczuje na sobie straszną moc bogów, przekleństwem, które się zdjąć nieda, niech go przeklną. Sin (bóg księżyca) niech obsypie całe jego ciało trądem nieuleczalnym, aby był nieczystym aż do dnia przeznaczenia swego i jako dziki osieł musiał przebywać poza miastem; Szamasz, sędzia nieba i ziemi, niech oblicze jego porazi, aby jego dzień jasny przemienił się w ciemności; Marduk, król nieba i ziemi, niech napelni ciało jego puchliną wodną; Gula, wielka lekarka, niech zada ciału jego trucizny, aby zeń ciekła ropa i krew jak woda“. W imię boga słońca, Szamasza, ogłosił prawo ludom państwa swego, na dwa tysiące lat z górą przed erą chrześcijańską, król babilońską, Hammurabi. Wybitna rola, jaką w prawodawstwie Hammurabiego odgrywały sądy Boże (!) i przysięgi, nadawała postanowieniom jego charakter wyższej świętości.

Z modlitw pokutnych przebija się poczucie winy względem bogów, ale też i nadzieja przebaczenia. Oto przykład takiej modlitwy: „O mój panie, grzechów moich jest dużo i moje przewinienia są wielkie i gniew bogów zesłał na mnie utrapienie, chorobę i zgryzotę, Upadłem, a nikt nie wyciągnął ku mnie ręki swojej; jęczałem, ale nikt się nie zbliżył; wołałem głośno, ale nikt nie słyszał. O panie, nie daj zginąć słudze swemu, w wodach szumiącej fali uchwycić go za rękę i grzechy, które popełnił, przemień w sprawiedliwość“.

Że mieszkańcy Mezopotamii wierzyli w nagrody i kary pośmierci, nie ulega wątpliwości. Oto modlitwa za umierającego: „Dusza tego męża, który chlubnie umiera, będzie promieniła blaskiem złotym, temu mężowi niech słońce da nowe życie a Merodach, pierworodny nieba, niech mu da szczęśliwe mieszkanie!“ Izdubara, bohatera starobabilońskiej epopei też oż imienia, pragnie za męża dostać bogini Iskar, królowa z Sumir. Dotknięta do żywego otrzymaną od Izdubara odmową, prosi najpierw w niebie ojca swojego, Anu, aby się pomścił na Izdubarze za wzgardę jej wyrządzoną. Gdy się jej nie udało ojca do zemsty nakłonić, poszła do piekła, aby jego mocy przyzwać przeciw Izdubarowi. Kiedy tam wstępowała, Ninkigal, władczyni podziemia, tak ją przywitała: „Błyszcie pożerające ognie, zaświeć ognisty płomieniu, niech podzieli los mężów, którzy opuścili swoje żony, niech podzieli los małżonek, którzy samo-

wolnie porzuciły mężów swóich, niech podzieli los młodzieży, która żyła niecnie“¹⁾)

5. Z kolei rzeczy należałoby nam teraz zwrócić się do ludu „wybranego“, do Izraela i zapytać go, jak się zapatrywał na stosunek moralności do religii. Atoli powszechnie wiadomo, że według ksiąg św. żydowskich (Biblii) między moralnością a religią istnieje związek ścisły, zasadniczy i harmonijny. Mogłoby się więc chyba tylko oto rozchodzić, aby to twierdzenie poprzeć ustępami z ksiąg św. Atoli ze względu że tego zdania nikt nie zaczepia, uważany za zbyt uczynne popierać je dowodami, zwłaszcza że może później nadarzy się nam sposobność do obszerniejszego rozprawienia rzeczy. Przejdźmy zatem z Azji do Afryki.

O Egipcyanach mówi Herodot (II. 37), że byli religijniejsi, niż inni ludzie. Istotnie, na podstawie świadectw, jakich nam dostarcza dzisiejsza egiptologia, możemy śmiało twierdzić, że byli bardzo religijni. Jak państwo egipskie rozpadało się na 42 powiaty (nomos), tak każdy powiat miał swoje osobne bóstwo, któremu jakiś czas oddawał cześć wyłączną. W każdorazowej stolicy powiatu była główna świątynia tegoż bóstwa, a przy niej kolegium kapłanów.

Że Egipcjanie posiadali system przepisów moralnych, pokazuje się to z napisów na grobach, kolumnach, trumnach, mumiach; widać to ze zbioru zdań moralnych, wielce podobnego do biblijnej księgi „Przypowieści“, autorstwa niejakiego Ptah-hotepa; widać zwłaszcza z „Księgi zmarłych“, to jest zbioru tekstów, które pierwotnie podawano sobie ustnie, a dopiero później spisano.

Jak się przedstawia zaś stosunek moralności do religii?

Przepisy moralności mają źródło w woli Bóstwa, „dawcy wszelkiego prawa i dobra“. Bóstwo jest potęgą, która trzyma w swych rękach cały rząd świata: fizyczny i moralny. W XVII. rozdziale „Księgi zmarłych“, który podaje krótki zarys nauki wiary, wielki bóg, który mieszka w Amenti, tak mówi o sobie: „jam jest wielki bóg, który jest z samego siebie: jam jest pra-

¹⁾ E. L. Fischer: l. c. 167—244.

F. Kaulen: Assyrien und Babilonien. 4. Aufl. 1891. S. 157. i n.

F. X. Kugler: Babylon und Christentum. I. Heft. 1903. S. 46. i n.

wem istnienia i istoty^a. W hymnie na cześć Ozyrysa spotykamy się z taką pochwałą tegoż boga: „On ręką swoją uczynił ten świat. Jego wola jest dobra i dobre jego słowo.... Przezeń bywa świat sądzony. Wszyscy uwielbiają jego dobroć; wielka jest miłość jego ku nam.... Sprawiedliwość ma silne oparcie w swoim panu, który grozi niesprawiedliwości“. O bogu Ptah powiada pewien napis: „Wszystko pochodzi od niego. Słowo boże stało się tak dla tych, którzy je miłują, jak dla tych, którzy je mają w nienawiści; sprawiedliwym daje życie, niesprawiedliwym przynosi śmierć. Od niego pochodzi dzieło rąk, chód nóg.... cokolwiek jest w sercu, cokolwiek jest na języku“. Porządek moralny (prawdy i sprawiedliwości) przedstawiano sobie pod postacią bogini Maa, która miała niekiedy oczy zawiązane, jako że sprawiedliwość nie ma względu na osoby, a w podziemiu zjawiała się, gdy wazono serce. Uchodziło za wielki zaszczyt być kapłanem bogini Maat. Po wszystkie czasy głoszą bogowie i królowie, że z niej i przez nią żyją, czyli że żyją prawem!

Bogowie użyczają też prawu obrony, gdy bywa na ziemi zagrożone. Widać z przytoczonych już powyżej ustępów a nadto z następujących. Ramzes II. tak się modli w czasie niebezpieczeństwa: „Ktoś ty jest, o mój ojcie Amonie? Czyż ojciec może zapomnieć o synu? Z pewnością zły los czeka tego, kto się sprzeciwia twej woli, ale błogosławiony jest, kto cię zna, gdyż wszystkie twoje czyny wychodzą ze serca pełnego miłości. Wzywam ciebie, mój ojcie Amonie! Spójrz na mnie, znajdującego się wśród wielu nieznanych mi ludów. Wszystkie narody sprzysięgły się przeciwko mnie, a ja jestem sam jeden. Moi żołnierze opuścili mnie, żaden z moich jeźdźców nie oglądnął się na mnie, a gdym wołał za nimi, żaden na mój głos nie zważał. Ale ja wierzę, że Amon więcej znaczy, aniżeli milion żołnierzy, aniżeli sto tysięcy jeźdźców i dziesięć tysięcy braci i synów, razem wziętych. Dzieło niektórych ludzi jest niczem, Amon odniesie nad nimi zwycięstwo“. Na pewnym grobie czytamy znowu taki napis: „I zwrócił Bóg ku mnie oblicze swoje. W nagrodę za to, com uczynił, dał mi na ziemi życie długie a przyjemne. Miałem liczne dzieci ku obronie nóg moich. Syn siedział przed obliczem swojego syna w dniu odejścia do żywota wiecznego“.

Wyobrażenia o życiu pozagrobowym były potężną dźwignią życia moralnego. Bo też i losy duszy i ciała po śmierci odmalowywano sobie w sposób jak najdokładniejszy, w najdrobniejszych nawet szczegółach. Według „księgi zmarłych”, nikt nie mógł dostać się do błogosławionych przybytków zmarłych, kto nie wyszedł cało ze sądu przed Ozyrysem. Nic tedy dziwnego, że poeta zwracał się z gorącym słowem do swoich ziomków: „Pomnij na dzień, kiedy będziesz musiał puścić się w drogę do kraju, do którego się wchodzi, ale z którego już się więcej nie wraca. Wtedy będzie ci przyjemnie, żeś prowadził życie pocziwe; bądź tedy sprawiedliwym i brzydź się niesprawiedliwością, albowiem ten, co miłuje cnotę, będzie tryumfował!“)

6. Gdy w toku badania przeniesiemy się teraz do Europy, do narodu klasycznego: do Greków, spostrzeżemy tego rodzaju zjawisko, że bogowie ich inaczej się przedstawiają w poetyckim opowiadaniu, a inaczej w religijnej świadomości ludu.

Chociaż w mitach widzimy ich jako bez porównania doskonalszych niż ludzie, to przecież nie możemy powiedzieć, żeby byli bezwzględnie doskonałym ideałem dla człowieka. Nie są bowiem wolni od namiętności ludzkich, co więcej, nawet od występków! Kłóca się ze sobą, posługują się względem siebie podstępstwami i oszustwem, mieszają się w sprawy ludzkie; popierając walczących ze sobą, stają przeciwko sobie. Hermes opiekuje się złodziejami i oszustami, Pozejdon karze tego, który używa opieki człowiekowi, pozbawionemu wszelkiej pomocy (Odys. 8, 565). Bogowie nie mogą znieść trwałego szczęścia u ludzi. Zazdrość ich z tego powodu odgrywa też wielką rolę w poematach Homera (Odys. 4, 181). Bogowie lubują się w przygodach miłosnych, zaślepiają ludzi (Il. 19, 290) i są względem nich okrutni (Od. 25, 201; Il. 19, 271). Ludzie usprawiedliwiają wykroczenia swoje powoływaniem się na podobne wykroczenia ze strony bogów. *)

Atoli Zeus, do którego w potrzebie wznosił ręce Ateńczyk lub Spartanin, różni się zupełnie od amanta Iony i Semeli, i kto

*) J. Dümichen: Der ägyptische Felsentempel von Abu Simbel und seine Bildwerke und Inschriften 1869.

Le Page Renouf: Vorlesungen über den Ursprung und die Entwicklung der Religion der alten Ägypter 1882.

Chr. Pesch: l. c. str. 114-133.

W. Paszkowski: Die Bedeutung der theologischen Vorstellungen für die Ethik 1890 S. 14-18.

*) Liczne przykłady u L. Schmidta: Ethik der alten Griechen 1882.

wstąpił do świątyni Hefajstosa lub Afrodyty, inaczej wyobrażał sobie te bóstwa, aniżeli przedstawia je ósma księga *Odysei*. Ale i ludzie Homera myślą lepiej o swoich bogach, aniżeli ich Homer scharakteryzował, powiada Nägelsbach¹⁾. Innemi słowy: „w czcigodnej mowie religii“, lub gdy idzie o „teoryczne“ wskazanie przymiotów boskich, to bogowie są przecież jestestwami świętymi, wzniosłymi, sprawiedliwymi; nagradzają dobrych, złych karzą. Sama *Iliada* daje poznać, że naruszenie prawa gościnności przez Parysa mści się na Trojańczykach, a przez całe opowiadanie *Odysei* snuje się jakoby czerwona nić ta myśl, że cnota otrzymuje nagrodę, a występki musi być ciężko odpokutowany. Dzieła Herodota dają pogląd na sprawiedliwość bogów, którą posługują się w kierowaniu losami królów i narodów. Tę samą myśl rozwija Hezyod i w rządach sprawiedliwości boskiej upatruje motyw moralności. Ogólnemu zaś zapatrywaniu Hellenów na sprawę moralności i religii najdosadniejszy wyraz dał Sofokles. Oto myśl jego przewodnia: Ponad prawami ludzkimi istnieją zasady moralne, niepisane wieczne prawa, które sumienie ogłasza i na które się powołuje. Żaden człowiek ich nie wymyślił i żaden władca znieść ich nie może. One są boskiej natury i nigdy się nie starzeją. (O. T. 865). Na nie powołuje się Antygona, gdy wbrew wyraźnemu zakazowi królewskiemu grzebie brata swego. Nie zdało się jej, powiada, by przed przelotnem słowem ludzkim miało ustępować prawo bogów, gdyż ono jest w mocy nie od dzisiaj ani nie od wczoraj; ono żyje wiecznie i nikt nie wie odkąd się światu objawiło. Jakoż nie chce uchodzić za taką, co zapomniała o swoim obowiązku nie chce, by niepisane, stałe, wieczne prawo potępiło ją przed obliczem bogów, za to, że uległa się prawu ludzkiego, Kreon nie może jej zakazywać tego, co nakazuje obowiązek. A gdy za karę ma być żywcem pogrzebana, pyta śmiało: któreż prawo boskie przekroczyłam? I moralny sąd pospółstwa jest po jej stronie i wyraża jej uznanie. Antygona przypłaca wprawdzie śmiercią nieposłuszeństwo swe względem ludzkiego zakazu, ale i Kreon, który zakaz taki wydał wbrew prawu bogów i sumienia, ściągą na siebie surową karę, a chór

¹⁾ Homerische Theologie. S. 38

wysnuwa stąd naukę: niech nigdy człowiek nie występuje zuchwale przeciw prawu bogów, zuchwalec ciężkim sądem przypłaca zuchwałe słowo!

Chociaż bardzo często zdaje się, jakoby pogwałcenie praw moralności uchodziło sprawcy bezkarnie, to w rzeczywistości tak nie jest, albowiem jest sędzia i mściciel, którego złoczyńca uniknąć nie może, bo go ze sobą nosi: sumienie. Ono sędzi, potępia i karze. Jego straszna moc, której oprzeć się nie podobna, nie mniej znana była Ajschylosowi, Sofoklesowi i Eurypidesowi jak później Szekspirowi. Erynia (to jest uosobione poczucie winy) umie, jak nikt inny, wysledzić ukrytego zbrodniarza i dosiągnąć go natychmiast, choćby się znajdował nie wiem jak daleko od miejsca popełnionej zbrodni. Z pochodnią wysoko do góry wzniesioną, goni za uciekającym i nie pierwaj spocznie, aż ofiarę swoją przypawi o śmierć lub szaleństwo. Nagroda i kara nie zawsze następują bezpośrednio po czynach, często spotykają ludzi dość późno, ale spotykają niechybnie (II. 4,100). Jakoż nie ograniczają się na życie ziemskie, ale sięgają także poza grób. Sąd surowy czeka wszystkich ludzi po śmierci. Dobrzy pójdą do rozkosznego Elizjum, zli cierpieć będą kary w Hadesie. Odyseja maluje dosadnie postacie pokutników w Hadesie: Tytyosa, Tantała i Syzyfa (XI. 576 nn), Natomiast Hezyod w „Dziełach“ opiewa wyspy szczęśliwych gdzie Saturn panuje.

Wogóle powiedzieć można, że uderzającym znamieniem ludowej moralności greckiej jest jej religijny charakter. Między pobożnością a cnotami „moralnemi“ zachodzi ścisły związek; porządek moralny pochodzi od bogów i bogowie nadają mu moc obowiązującą, tem się też tłumaczy nadludzka potęga sumienia; porządek moralny tegoż pochodzenia jest podstawą nietykalną i normą wszystkich praw ludzkich.

7 Starorzysmska moralność jest „surowa i szorstka“, atoli w zupełności opiera się na gruncie religijnym. Wszystko działanie: prywatne i publiczne, przejęte jest na wskrós bojaźnią bogów. Bogowie są opiekunami państwa i jego instytucji. Żadnej ważniejszej czynności państwowej nie przedsiębrano bez zapytania się lub wezwania bogów. Zawarcie przymierza towarzyszy ofiara. Bogowie są wszędzie: na zgromadzeniu, w drodze i w domu; ochraniają zasiewy Rzymianina, rozmna-

zają jego trzody, obdarzają go wszelkimi dobrami, a on z trwożliwą sumiennością spełnia wszystkie obowiązki, jakie religia nań wkłada. Granice moralne, jakie naznaczyła religia były podstawą świętości węzła małżeńskiego i karności domowej. Potwierdzają to badacze starożytności rzymskich, że nie było narodu w starożytności, któryby wewnętrzne stosunki rodzinne moralnie, surowiej i pod względem prawnym ściślej miał uporządkowane, jak naród rzymski?¹⁾

Prawo długi czas było przedmiotem umiejętności kapłańskiej. Przewinienie moralne uważano za wykroczenie przeciw bogom. Złoczyńca ściągął na siebie klątwę bożą, którą władza państwowa miała wykonać. Religijna idea zadośćuczynienia stała się poniekąd podstawą prawa karnego²⁾

W miarę jak od czasu drugiej wojny punickiej wskutek wzmagającej się zasobności i chęci używania poczęto odsyłać bogów do krainy bajek i wyzbywano się religii, wszystkie stosunki życia, a zwłaszcza małżeństwo, straciły podstawę moralną i charakter świętości.

§. 2.

Moralność a religia ludów cywilizowanych ery chrześcijańskiej.

Dla tych samych powodów, dla których nie wdawaliśmy się w bliższą ocenę stosunku między moralnością a religią żydowską, nie będziemy też na tem miejscu rozpatrywali szczegółowo pytania, jak się ten stosunek przedstawia ze stanowiska chrześcijańskiego. Że chrześcijaństwo upatruje ścisły, zasadniczy związek między moralnością a religią, to rzecz powszechnie znana. Dodajemy tu tylko dla ogólnej charakterystyki to, że związek ten w chrześcijaństwie jest tak ścisły, iż religia jest częścią etyki i naodwrot etyka staje się religią!

1. Gdy zaś zechcemy przejść do religii innych ludów, to przedewszystkiem zwraca na siebie uwagę naszą islam (Ma-

¹⁾ Marquard u. Mommsen: Handbuch der röm. Altertümer Bd. VII. s. 1.

²⁾ Mommsen: Röm. Geschichte 867.

hommedanizm) tak ze względu na swą treść dogmatyczną, jak ze względu na liczbę wyznawców swoich.

Bóg (Allah), jak go przedstawia księga św. muzułmanów, Koran (odczyt), jest osobowy, bezwzględny, wszechpotężny, który stworzył niebo i ziemię, którego przeto ludzie mają uznawać za swego pana i którego mają się obawiać. Allah wie, co leży przed człowiekiem i za człowiekiem, Allah jest święty i tak dobry, że wszystkich chce do siebie przyciągnąć. Człowiek w przeciwstawieniu do Boga jest bezsilnym. Bóg musi go prowadzić, żeby mógł coś dobrego zdziałać. „Allah przyprowadza do wiary, kogo chce, i do niewiary, kogo chce. Aby otrzymać tem łatwiej powołanie do wiary, musi człowiek dobrowolnie i w zupełności oddać się Allahowi. Gdy kto został do wiary powołany, to wiarę powinien czynem okazywać: ma działać dobrze. Co zaś ma człowiek czynić, a czego unikać, to mu Allah objawił. Gdyby kto chciał spełniać dobre uczynki niezależnie od wiary w Allaha, to „czyny jego są, jak popiół, w który z mocą dnie wiatr w dniu burzliwym, tak że nie ma nic z tego, co zdziałał.“ Innemi słowy: niewierny nie jest w stanie zjednać sobie żadnej zasługi u Allaha. Tylko tych, którzy wierzą i dobrze czynią, czeka nieprzemijająca nagroda. Drobne przewinienia wiernych pokrywa Allah łaskawością swoją albo ich nie spostrzega. Ciężkie grzechy może na ziemi zmazać pokuta, która ma taką moc, że wszystko złe zamienia w dobre. Zupełny wymiar nagrody i kary nastąpi bezpośrednio po sądzie ostatecznym. Sprawiedliwi będą przeniesieni do raju, gdzie będą zażywali wiecznych radości i wiecznego pokoju. Potępieni będą równocześnie strąceni do piekła, które stanowi przepaść, wypełniona płomiennym ogniem. Rozkosze rajske, jak i kary piekielne, trwają wiecznie.

Z powyższych zdań, wyjętych prawie dosłownie z Koranu, widać, jak głęboko pojmuje islam (religia oddania się Bogu) stosunek wzajemny moralności i religii. 'Szkoda tylko, że zamąca go wszechmoc Allaha, która się objawia bezwzględnem przeznaczeniem ludzi: jednych na zbawienie, drugich na potępienie, i to od pierwszej chwili stworzenia.')

*) H. Grimme: Mahommed. 2. Th. 1893. 1895.

2. Rodzime ludy amerykańskie, jak mieszkańcy Meksyku i Peru, u których Europejczycy spotkali się z wysoką cywilizacją, upatrywali również związek między moralnością a religią. Th. Waitz przytacza ze staroamerykańskiej mądrości niejedno, czegooby się nie powstydził chrześcijański moralista, i właśnie w tem widzi niezbity dowód wysokiej kultury tych ludów. „Niema, powiada Waitz, pewniejszego znamienia wysokiego stopnia oświaty jakiegoś ludu i bezpieczniejszej normy do jego oceny, jak stopień, w jakim przepisy czystej moralności znajdują poparcie w religii, i w jakim wiążą się z prawdami religijnymi.“¹⁾

3. Zaglądnijmy wreszcie do „państwa wschodzącego słońca“, do narodu, który w ostatnich latach zwrócił na siebie powszechną uwagę świata cywilizowanego, i przypatrzmy się choć z dalsza pojęciom religijnym i moralnym.

Rodziną religią Japończyków jest syntoizm czyli kamizm, to jest religia duchów, podzielonych na klasy, wyższe i niższe, pochodzenia jużto niebieskiego, jużto ziemskiego. Zdaje się nie ulegać wątpliwości, że Japończycy ponad wszystkimi wymienionemi bóstwami uznają jestestwo najwyższe, pierwsze, atoli mają o niem niejasne pojęcie i nie oddają mu czci specjalnej. Nie do wszystkich bóstw pozostaje poddany mikada w jednakowym stosunku, lecz wybiera sobie jedno bóstwo, któremu się w szczególniejszy sposób poświęca i następnie niczego nieuszczędzi, czem może mu okazać swoje przywiązanie.

Japończycy mają też system obowiązków moralnych, indywidualnych i społecznych, a niedawno okazali zdumionemu światu cnoty niezwyklej miłości ojczyzny i męstwa, posuniętego do bohaterskiej pogardy śmierci. I nie są to ich jedyne cnoty. W jakimże atoli stosunku do religii pozostaje ich moralność? Bogowie czuwają nad moralnością ludzi, których widzą i słyszą. Zwierciadło metalowe, w którym się przegląda Japończyk, wchodząc do świątyni, ma mu przypominać, że, jak on w zwierciadle widzi swoje rysy i skazy, tak bogowie widzą wszystkie jego skazy moralne i najtajemniejsze myśli jego serca. Bóstwa pomagają ludziom uchronić się przed ściągnięciem na siebie winy i kary, sami odwracają zło, a względnie pomagają oczyścić się ze zmazy grzechowej. Dwa razy do roku odbywa się

¹⁾ Anthropologie der Naturvölker IV. 128.

obrzęd oczyszczenia. Po śmierci muszą wszyscy ludzie składać rachunek z całego życia przed sędziami niebieskimi. Nagrodą dobrych jest raj, karą złych piekło. Japończykowi zależy na tem, aby sobie po śmierci zapewnić prawdziwe i trwałe szczęście przez dostanie się do raju bóstwa, które cześci ofiarami, modlitwą, świętami, każde bowiem bóstwo ma swój raj, bądźto w powietrzu, bądźto na słońcu, czy na księżycu lub gwiazdach. Dlatego to upomina moralista japoński: „Nie zważaj na pochwałę i naganę twych bliźnich, ale działaj tak, żebyś się nie potrzebował wstydić przed bogami. Jeżeli chcesz żyć naprawdę cnotliwie, to naucz się bojaźni przed światem niewidzialnym, to cię bowiem powstrzyma od złego. Złóż ślub bogu, który rządzi światem niewidzialnym, i słuchaj sumienia, które ci jest wrodzone. Możesz, co najwyżej, spodziewać się, że będziesz żył sto lat; skoro zaś po śmierci będziesz musiał wejść do niewidzialnego państwa Ohokuninuszi i być jego poddanym, to ucz się zawczasu przed nim się korzyć.“¹⁾

§. 3.

Moralność a religia ludów, żyjących w stanie natury.

U niektórych historyków cywilizacji, historyków religii moralności, spotykamy się z zapatrywaniem, że w pierwszych początkach cywilizacji związek między moralnością a religią albo wcale nie daje się dostrzec, albo też jest bardzo słaby. Atoli badacze, którzy się starali poznać gruntownie duchowy stan ludów, żyjących w stanie natury, obstawiają przy tem zdaniu, że religia nawet u najdzikszych ludów przyjmuje moralność do swego zakresu.

Jakoż daje się to zauważyć nawet w fetyszyzmie, który uchodzi niekiedy za pierwotną formę religii. Fetysz²⁾ nakłada na

¹⁾ Mohnike: Die Japaner 1872.

Charlevoix: Histoire du Japon. I. 170—175.

Ch. Pesch: Gottesbegriff in den heidnischen Religionen der Neuzeit 1888. I. H.

²⁾ U W. Schneidra (Die Religion der afrikanischen Naturvölker. S. 170) takie znajdujemy określenie fetysza: Fetisch ist nicht selten recht unbedeutender Gegenstand der Natur oder Kunst, der von einem Geiste dauernd oder vorübergehend entweder geschützt oder beeinflusst oder gar bewohnt und vom Fetischgläubigen als wunderbarer Helfer und Beschützer angerufen und verehrt wird.

swych czcicieli maństwo obowiązków, których bezkarnie zaniebdać nie można. Niejeden murzyn, wybrany naczelnikiem swego plemienia, nie chcąc przyjmować na siebie ciężaru obowiązków, jakie na panującego wkładał fetysz, ratował się ucieczką przed tym zaszczytem, albo nawet bronił się siłą. Obawa przed złością fetysza pomaga utrzymać porządek prawny i społeczny. Fr. Schulze (w dziele o fetyszyzmie) twierdzi, że gdyby murzyn nie obawiał się fetysza, uważałby się za zwolnionego od wszelkiego obowiązku. Gdy murzyn powziął zamiar uczynić coś złego, to zdarza się nie rzadko, że swego fetysza, który mu wtedy jest niewygodny, zakopuje w ziemi, aby nie mógł być świadkiem jego czynu, i to tem głębiej, im karygodniejszego czynu chce się dopuścić. Fetyszowi przypisują jego czciciele nawet moc oczyszczania z grzechów, jak tego dowodzi uroczystość ofiarowania pierwocin zbożowych u M-tabelów i gdzieindziej.

Podobnież t. z. religia Tapu albo Tabu, rozpowszechniona na wyspach oceanu Spokojnego, świadczy o wpływie wyobrażeń religijnych na wyobrażenia moralne i stan moralności. Tapu albo Tabu nazywa się przedmiot, który, w pewien sposób poświęcony, bywa uważany jako wzięty w posiadanie przez ducha opiekuńczego. Nawet najzuchwalszy dziki za nic w świecie nie dałby się nakłonić do tego, aby tknąć się przedmiotu lub stanął na miejscu, które w ten sposób zostało poświęcone.

Jeżeliby kto chciał uważać za pierwotną formę religii demonizm, to jest wiarę w złe duchy, które siłami przyrody posługują się na szkodę człowieka i tylko czarami od tego dadzą się powściągnąć, to także i z tą religią łączy się idea etyczna, widoczna w tem, że szamani (czarownicy) muszą się do tych magicznych czynności przygotowywać postem i odosobnieniem. To ascetyczne przygotowanie służy Indianom Ameryki północnej do otrzymania znowu ducha opiekuńczego (Totem).

Tatuowanie było według Waitza pierwotnie aktem religijnym i takie znaczenie ma jeszcze u ludów Polinezyi. Wykonywanie tej czynności w czasie dojrzałości płciowej jest pewnego rodzaju „bierzmowaniem“, które nakłada nowe obowiązki moralne.

Jeżeli już na najniższych stopniach świadomości religijnej spotykamy w związku z nią świadomość moralną, to tem więcej na stopniach wyższych. W ogóle stosunek moralności do reli-

gii u ludów, żyjących w stanie natury, tak się przedstawia na podstawie sprawozdań z naocznych badań etnologicznych. Jestestwa nadziemskie bywają uważane za twórców praw moralnych i zwyczajów ludowych. Bogowie i duchy, którymi wyobrażenia dzikiego zaludnia przyrodę, czuwają z szczególniejszą troską nad życiem moralnym ludzi: strzegą małżeństwa, rodziny, trzód, plemienia, narodu. Syn natury jest człowiekiem zmysłowym, o namiętności wielkiej i żądzy prawie zwierzęcej. Nie rozum, nie siła praw czysto ludzkich trzyma go w ryzach, lecz owa wyższa wola, której życzenie jest dla niego świętem prawem. Cała myśl i staranie człowieka w stanie natury zmierza do tego, aby wybadać wolę niewidzialnych, wyższych mocy, i ściśle ją wypełnić, gdyż wobec nich czuje się zobowiązanym i odpowiedzialnym. Od zachowania się jego względem woli nadludzkich potęg zależy jego los: powodzenie lub niepowodzenie. Każde zło uważa za karę z powodu pogwałcenia obowiązku. Aby przebłagać zagniewane bóstwo zadaje sobie najtrwadsze umartwienia. Prawda, że źle zrozumiana religijność wiedzie człowieka natury pierwotnej do okrucieństw, które ciężko obrażają nasze uczucie moralne; prawda, że czynności moralnie obojętne poczytuje za zbrodnie, godne śmierci, a natomiast czyny ohydne, jak ofiarowanie jeńców wojennych i rozbitków okrętowych, zabijanie starców, bliźniąt, kałek i t. p., uważa za swoje święte obowiązki, atoli prawdą także jest, że ludy, w stanie natury jeszcze żyjące, znają tylko taką moralność, która ma podstawę w religii!*)

* * *

Zamykając rozdział drugi, dodajemy, że jak nie zauważaliśmy istnienia świadomości religijnej bez świadomości moralnej, tak przeciwnie stwierdzić możemy, że istnieje moralność bez związku żadnego z religią. Tą moralnością jest buddyzm, który jest tylko zastosowaniem do życia jednego z systemów filozofii indyjskiej (Sankhja). Ideałem moralności buddystycznej jest „zdegradowanie swej jaźni do nie-jaźni“ przez negację samego siebie; jedynym motywem, przez nią uznanym, jest ostateczne

*) Cyt. Th. Waitz: *Anthropologie der Naturvölker*,
Rokoff: *Das Religionswesen der rohesten Naturvölker*.
F. Schulze: *Fetischismus*.
W. Schneider: *Die Naturvölker; Die Religion der afrikanischen Naturvölker; Die Allgemeinheit und Einheit des sittlichen Bewusstseins*.

uwolnienie się od bytu, który jest tylko cierpieniem; zasadą jej: żyj tak, byś się nie potrzebował odradzać; charakterem jej jest bierność czyli kwietyzm! Mamy tedy par excellence! moralność ateistyczną!

Filozofia nie może się spodziewać, by była przyjętą przez masy ludzi jako religia, chyba że wyjdzie poza swój zakres. Buddyzm nie mający w sobie z natury swej pierwiastku religijnego, aby okazać się jako religia, przywdział szatę religii przez wprowadzenie pewnego kultu. *)

*) E. Hardy: Der Buddhismus. 1890.
I. Silbernag: Der Buddhismus. 1891.

CZEŚĆ URZĘDOWA

I. Skład grona nauczycielskiego

przy końcu roku szkolnego 1907.

A). Dla nauki przedmiotów obowiązkowych:

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył i w której klasie	Tygodniowo godzin
1	Staromiejski Józef	dyrektor	j. łac. w kl VII.	5
2	Bajer Józef	zast. nauczyciela, gosp. kl. I a.	j. łac. I a, pols. I a, III a, geogr. hist. II b.	18
3	Biela Jan	prof. w VIII. randze, gosp. kl. V a, członek komisji etnograficznej Akademii Umiej. w Krakowie	j. łac. V a, j. grec. III a, V a, VII.	20
4	Dr. Biegeleisen Henryk	prof.	przydzielony do służby w c. k. gimn. Fr. Józefa we Lwowie.	
5	Birczak Włodzimierz	egz. zast. naucz.	j. ruski I c, II abc, III, IV, V, VIII.	16
6	Chrzastowski Franciszek	prof., zawiadowca gabinetu rysun.	rysun. I.—VIII.	30
7	ks. Drzewicki Piotr	zast. nauczyciela, gosp. I b.	j. łac. I b, IV b, j. pols. I b.	17
8	Eichenkatz Filip	zast. nauczyciela, gosp. III b.	j. łac. III b, grec. III b, j. pols. V b, niem. II b.	19

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył i w której klasie	Tygodniowo godzin
9	Eliaszkazimierz	prof. w VIII. randze, gospodarz kl. VII, kustosz gabinetu fizyk., członek Rady miejskiej	mat. IV a, V a, VII, fiz. IV a, VII, prop. fil. VII, VIII.	20
10	GoldbergOwadya	zast. nauczyciela	j. niem. II a, III ab, IV b.	17
11	Górski Adam	zast. nauczyciela, gosp. kl. II b.	j. łac. II b, pols. II b, IV a, geogr. i hist. III b.	17
12	HalbreichJoachim	zast. nauczyciela	j. grec. IV b, niem. II c, IV a, V b.	17
13	Keim Bolesław	zast. nauczyciela	j. pols. II a, III b, IV b, geogr. II c, mat. II c, gimn. II ac,	20
14	ks. KmitPolieukt	prof. w VIII. randze, Radca bisk. Konsystorza gr. kat. w Przemyślu, egzaminator synod.	rel. gr. kat. I - VIII,	16
15	Kozłowski Jan	egz. zast. naucz.	mat. I abc, II ab, III b, nat. II c.	20
16	KultysZdzisław	nauczyciel	hist. i geogr. I bc, IV b, V b, VI, VII,	20
17	Lach Stanisław	zast. nauczyciela	nie pełnił obowiązków służbowych w II. półr.	
18	Lam Longin	zast. nauczyciela, gosp. III a.	j. łac. III a, pols. V a,	9

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmio- tów uczył i w któ- rej klasie	Tygodniowo godzin
19	Łucyk Anatol	prof. w VIII. randze, gosp. V b.	j. łac. V b, j. grec. V b, VI.	16
20	Niemców Jan	profesor, gosp. kl. IV b.	mat. III a, IV b, V b, VI, VIII, fizyka IV b, VIII,	19
21	Nowak Witold	prof., zawiadowca bibl. niem. dla młodzieży.	j. niem. V a, VI, VII, VIII.	16
22	Ogniewski Antoni	zast. naucz.	nie pełnił obow. służ- bowych w II. półroczu.	
23	Pado Antoni	prof. w VIII randze, gosp. kl. VI.	j. łac. IV a, VI, j. grec. IV a.	16
24	Paślowski Włodzimierz	prof. w VIII. randze, zawiad. bibl. ruskiej dla młodzieży.	j. rus. I bc, VI, VII.	8
25	Prąjer Władysław	zast. nauczyciela, gosp. kl. I c.	j. łac. I c, pols. I c, j. niem. I b	17
26	Pytel Franciszek	egz. zast. naucz., gosp. kl. IV a, zawiad. gab. obr. i map.	geogr. hist. I a, II a, III a IV a, V a, VIII,	20
27	Schabowski Józef	zast. nauczyciela, gosp. kl. II c.	j. łac. II c, pols. II c, j. niem. I c.	17
28	Siczyński Walery	prof., zawiadowca gabinetu przyrod- niczego.	hist. nat. I abc, II ab, III ab, V ab, VI.	20

L. porz.	Imię i nazwisko nauczyciela	Stopień służbowy	Których przedmiotów uczył i w której klasie	Tygodniowo godzin
29	ks. Toczek Walenty	zast. nauczyciela, katech. obrz. rz. kat.	rel. I—VIII.	16
30	Witek Jan	prof., zawiadowca bibl. pols. dla młodej dzieły i bibl. dla ubogich uczniów, gosp. kl. III a.	j. łać. II a, j. pols. VI, VII, VIII.	17
31	Wróbel Józef	zast. naucz.	gimn. I abc, II b, III ab.	12
32	Zubczewski Antoni	prof. w VIII randze, gosp. kl. VIII.	j. łać. VIII, j. grec. VIII, j. niem. I a.	16

B) Nauczyciele poboczni:

1	Margulies Baruch	doktor filozofii, naucz. poboczny	rel. mojż. I—VIII.	16
2	Chrzastowski Franciszek	j. w.	geom. wykreśl. w dwóch oddziałach	4
3	Gorczyca Andrzej	ksiądz wikary obrz. łać.	śpiewu w dwóch oddziałach	4
4	Górski Adam	j. w.	hist. kraju rodzinnego III b.	1
5	Kultys Zdzisław	j. w.	hist. kraju rodzinnego IV b, VI, VII.	3
6	Pytel Franciszek	j. w.	hist. kraju rodzinnego III a, IV a.	2
7	Pytel Franciszek	j. w.	kaligrafii w dwóch oddziałach.	2

II. Zmiany w gronie nauczycielskiem

w ciągu roku szkolnego 1907.

J. E. Pan Minister W. i O. nadał prof. *Feliksowi Gątkiewiczowi* opróżnioną posadę w c. k. gimnazyum V. w Krakowie a prof. *Wojciechowi Niemcowi* w c. k. gimnazyum św. Anny w Krakowie (21. czerwca 1906 l. 19.600); zamianował zast. naucz. c. k. gimnazyum I. w Przemyśle *Zdzisława Kultysa* rzeczywistym nauczycielem dla tut. c. k. gimnazyum (21. czerwca 1906. l. 19600); policzył jeden rok służby, spędzonej w charakterze zastępcy nauczyciela *ks. Dr. Pawłowi Rawskiemu* (28. czerwca 1906 l. 14 911), a dziewięć miesięcy prof. *Antoniemu Padzie* (31. sierpnia 1906 l. 29.814); zniżył liczbę godzin obowiązkowych do połowy prof. *Włodzimierzowi Pasławskiemu* na rok szk. 1907 (7 września 1906 l. 28.403) a zast. naucz. *Longinowi Lamowi* i *Józefowi Wróblowi* na przeciąg drugiego półroczu (21 stycznia 1907 l. 881); udzielił urlopu celem przygotowania się do egzaminu kwalifikacyjnego zast. naucz. *Antoniemu Ogniewskiemu* i *Stanisławowi Lachowi* (31. stycznia 1907 l. 4.462).

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała zastępcami nauczycieli dla tut. zakładu kandyt. stanu nauczycielskiego *Józefa Lebiszczaka* (18. lipca 1906 l. 22.270), *Józefa Schabowskiego* (22. września 1906 l. 22.159), *Bolesława Keima* (3. października 1906 l. 24.805), *Joachima Halbreicha* (13. listopada 1906 l. 24.095), *Filipa Eichenkatza* (30. stycznia 1907 l. 2231), *Owadjego Goldberga* (14. lutego 1907 l. 6.816) i egz. kand. stanu nauczycielskiego *Jana Edwarda Kozłowskiego* (30. stycznia 1907 l. 2.243); przeniosła z tut. zakładu zastępcę nauczyciela *Jonasza Holzmann*a w tym samym charakterze do c. k. gimnazyum w Brodach (18. lipca 1907 l. 29141) a do tut. zakładu egz. zast. naucz. *Włodzimierza Birczaka* z c. k. gimnazyum II. we Lwowie (18. lipca 1907 l. 29141) i egz. zast. katechety *ks. Walentego Toczka* z c. k. gimnazyum I. w Rzeszowie (19. lutego 1907 l. 6.689); uwolniła od obowiązków

zast. naucz. *Józefa Lebiszcza* celem umożliwienia mu dalszych studyów (13. listopada 1906 l. 24.095), i ks. Dra *Pawła Rawskiego*, powołanego na profesora teologii moralnej w teologicznym instytucie w Przemyśle (19. lutego 1907 l. 6.689); przyjęła do wiadomości rezygnację z posady zast. naucz. *Emila Lanikiewicza* (12. lutego 1907 l. 4.488); zatwierdziła w zawodzie nauczycielskim Dra *Henryka Biegeleisena* (23. lipca 1906 l. 29.286) i ks. Dra *Pawła Rawskiego* (17. września 1906 l. 39.771), nadając im tytuł profesorów; przyznała pierwszy dodatek pięcioletni prof. *Witoldowi Nowakowi* (17. września 1906 l. 39.760), i prof. *Janowi Witkowi* (21. września 1906 l. 40.511) a czwarty dodatek prof. *Antoniemu Padzie* (10. grudnia 1906 l. 55.743).

III. Plan nauki.

Nauki poszczególnych przedmiotów udzielano według planów i instrukcyi c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświecenia i c. k. Rady szkolnej krajowej, nauka rysunków odręcznych była w klasach I—VIII dla wszystkich uczniów obowiązkową; nauka gimnastyki obowiązywała uczniów z klas I—VIII, nauka języka ruskiego była względnie obowiązkową we wszystkich klasach.

Sprawozdanie niniejsze zawiera tylko wykaz lektury z języków klasycznych tudzież utworów polskich, ruskich i niemieckich, nie objętych wypisami, a czytanych w całości.

Lektura z języka łacińskiego.

KLASA III ab. Corn. Nep : Aristides, Cimon, Conon, Miltiades, Pelopidas, Themistocles. Pryw. Hannibal, Phocion, Thrasylulus.

KLASA IV ab. C. Iulii Caesaris de bello Gall. Comm. I. 1—29; II. 1—35. Ovid. Met. I. 89—162; 262—312.

KLASA V ab. Liv. Ab urbe cond. I. 1—45; II (w wyjątkach) Ovidii Metam. I. 163—415; VIII. 618—720; X 1—63 72—77. Fast II. 85—118; 193—242; Trist IV. 10. Prywat. Liv. Ab. urbe c. I. 4 n; XXI.

KLASA VI. Sall. B. Jugurth; Cic. Cat. I; Verg. Ecl. I. V., Georg. Laudes Italiae, Laudes vitae rusticae; Aen. I. II., 1—300. Prywat. Cic. Cat. IV; Pryw. Verg. Aen. IV; Cic. off. III.

KLASA VII. Cic. de imp. Cn. Pompei, pro Archia; Verg. Aen. VI. i wyjątki z następnych; Plin. Epist. (wybór).

KLASA VIII. Hor. I. 1, 3, 7, 9, 10, 14, 22, 35, 37; II. 3, 13, 14, 17; III. 1, 2, 3, 4, 10; IV. 3, 9, 12; Sat. I. 1; II. 6; Tac. Ann. I.

Lektura z języka greckiego.

KLASA Vab. Xenoph. (podług Chrestom. Fiderera) Anab. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; Cyrop. 1; Hom. Il. I. III; Pryw. Xenoph. Anab. 8, 10; Cyrop. 2, 3, 5, 6, 7, 9.

KLASA VI. Hom. Il. VI, XVI, XXIV; Xenoph. Memor. (podług Chrestom. Fiderera) 1, 2, Herod. VII. Pryw. Hom. Il. VII, XVIII.

KLASA VII. Dem. Phil. I; Ol. I, II; Hom. Od. I. 1—88, V, VI, VII, XI. Prywat.: Dem. περί εἰρήνης; Hom. Od. I, II, III, IV.

KLASA VIII. Plat. Apol. Crito, Faed. (ost. rozdz.); Soph. Electra; Hom. Od. XIV. XV; Prywat.: Plat. Laches.

Lektura polska.

KLASA Vab. Oprócz ustępów, znajdujących się w wypisach, przeczytano w całości „Pana Tadeusza“ Mickiewicza, „Wybór nowel“ w wyd. Kopii niektóre nowele Sienkiewicza, Więźnia Czyllonu, Hermana i Dorotę.

KLASA VI. Czytano i zdawano sprawę z dzieł i wyjątków, zawartych w wypisach (cz. I. do okresu VI.), a nadto: Heidensteina, „Komentarz o wojnie Stefana Batorego“, Paska „Pamiętniki.“ Krasickiego „Przypadki Doświadczńskiego“ (cz. I), Rzewuskiego „Listopad“, Trylogię Sienkiewicza.

KLASA VII. Oprócz ważniejszych wyjątków i całych utworów z wypisów (cz. I. i II. do Krasińskiego) czytano w całości: Niemcewicza „Powrót posła“, Słowackiego „Ballad-

dyne“, „Lilię Wenedę“, Mickiewicza „Ballady“ „Konrada Wallenroda“, „Sonety“, „Dziady“, Fredry „Śluby panieńskie“, Malczewskiego „Maryę“, Korzeniowskiego „Kollokacyę“.

KLASA VIII. Oprócz wypisów cz. II. czytano w całości: Krasńskiego „Nieboską komedyę“, „Irydyona“, „Przedświt“, Romanowskiego „Dziewczę z Sącza“, Prusa „Faraona“.

Lektura z języka niemieckiego.

KLASA Vab. Nibelungenlied. (I T.); Riehl: Novellen. (pryw).

KLASA VI. Goethe: Hermann und Dorothea; Lessing: Minna v. Barnhelm; Hauff: Lichtenstein; Nibelungenlied T. II. Pryw. Kleist: Der zerbrochene Krug.

KLASA VII. Goethe: Goetz von Berlichingen; Shakespeare: Julius Caesar; Schiller: Kabale und Liebe. Pryw. Dram. Schillera.

KLASA VIII. Schiller: Wallenstein; Goethe: Iphigenie auf Tauris; Dramaty i nowele XIX. w.

Lektura z języka ruskiego.

KLASA V. Oprócz ustępów, zawartych w wypisach, poznali uczniowie następujące utwory w całości: Franki: Захар Беркут; Wowczka: Оповідання; Fedkowicza: Оповідання.

KLASA VI. Przerobiono historię literatury od najdawniejszych czasów do końca XVIII. w. W drugiej połowie II. półprzerobioną ustną literaturę i czytano Barwińskiego: Руска читанка для в. кл. ч. I. Prywatnie czytali uczniowie Kostomarowa „Руска історія в життєписах її найголовніших діятелів“ w przekładzie A. Barwińskiego T. I.; Historię literatury ruskiej E. Ogonowskiego T. I.; Ilnickiego: З ріжних країв і народів.

KLASA VII. Oprócz ustępów z wypisów Barwińskiego cz. I. poznali uczniowie w całości: Kulisza: Чорна рада, Оприся; Kostomarowa: Кудеяр, Черингівка; Hrebinki: Чайковський

KLASA VIII. Oprócz ustępów z wypisów Barwińskiego cz. II. przeczytali uczniowie: Szekspira Hamleta w przekł. Kulisza, Stęfajuka: Мое слово, Samijlenki: Україні.

Nauka rysunków odręcznych.

(dla klas od I—VIII. obowiązkowo).

- KLASA I. Przysposobienie do ozdób swobodnych na podstawie zasad geometrycznych. Swobodne ozdoby płaskie o motywach roślinnych. Materiał: węgiel, ołówek, farba. Objasnienia: Zastosowanie i znaczenie rysowanych ozdób, o stylizowaniu roślin.
- KLASA II. Perspektywiczne rysowanie z poglądu modeli geometrycznych oraz przedmiotów z otoczenia o powierzchniach płaskich, pojedynczo i w grupach ułożonych. Ciąg dalszy rysowania ozdób swobodnych, indywidualny układ motywów roślinnych przy użyciu luster. Materiał: Węgiel ołówek, farba, pióro. Objasnienia: Zasady rysunku perspektywicznego z poglądu.
- KLASA III. Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego z modeli o powierzchniach krzywych tudzież zdobienie płaszczyzn o danych rozmiarach. Przejście do ozdób wypukłych podług modeli gipsowych. Materiał: węgiel, ołówek, farba, pióro. Objasnienia: o zdobieniu płaszczyzn, o rodzajach ozdób i tworzeniu się stylów.
- KLASA IV. Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego według kształtów naczyń oraz części architektonicznych. Rysowanie ozdób plastycznych tudzież ozdób stylizowanych. Materiał: ołówek, farba, pióro, węgiel. Objasnienia: Ogólne pojęcia o architekturze, nauka o stylach.
- KLASA V. Rysunki figuralne podług odlewów gipsowych, anatomiczne części głowy ludzkiej tudzież formy zwierzęce podług martwej natury. Ćwiczenia w szkicowaniu na wolnem powietrzu. Materiał: węgiel, ołówek, farba, pióro. Wyjaśnienia budowy anatomicznej głowy ludzkiej.
- KLASA VI. Ciąg dalszy rysunku figuralnego. Rysowanie form zwierzęcych podług natury. Ćwiczenia w szkicowaniu na wolnem powietrzu. Materiał: węgiel, ołówek, farba. Objasnienia anatomiczne.
- KLASA VII. Ciąg dalszy rysunku głów ludzkich z modeli gipsowych, tudzież z natury. Ptaki i zwierzęta podług mar-

twej natury. Ćwiczenia w szkicowaniu. Materiał: ołówek, węgiel, farba,

KLASA VIII. Powtórzenie całego materiału na podstawie odpowiednich wzorów.

W klasach IV—VIII ćwiczenia w modelowaniu jako środek pomocniczy dla nauki rysunków.

Nauka gimnastyki.

(dla klas I—VIII obowiązkowa).

Nauka gimnastyki odbywała się według planu ministerialnego z r. 1897. W dni pogodne zajmowano młodzież zabawami i grami ruchowymi, z których uczniowie poznali następujące: KLASA I. Chiński mur, kto prędzej do koła, ko i mysz, pyłka, trzeciak, dyabełek. KLASA II. Kto prędzej do koła, przerywany król, rabuś, dyabełek, kucie, wieża, piętówka, bieg rozstawny. KLASA III. Trzeciak, rabuś, piłka w rzędzie, piłka uszata, dyabełek, palant, kucie, wieża, piętówka, bieg rozstawny. KLASA IV. Rabuś, trzeciak, piłka w rzędzie, piłka uszata, wieża, dyabełek, kucie, palant, piętówka, rzucanka, bieg rozstawny, KLASA V. Trzeciak, rabuś, wyrzywka, odrzucanka, uszata, dyabełek, kucie, palant, wieża, piętówka. KLASA VI—VIII. Trzeciak, odrzucanka, wieża, piłka uszata, dyabełek, palant, piętówka.

W półroczu drugim klasy IV—VIII nie miały obowiązkowych godzin gimnastyki.

Nauka przedmiotów nadobowiązkowych.

Historia kraju rodzinnego. Nauki tej udzielano według instrukcji, poleconej przez c. k. Radę szkolną krajową i rozporządzenie z dnia 8 stycznia 1903 w klasie III, IV, i VII. w obu półroczach, w klasie VI w drugim półroczu, a w klasie VIII w pierwszym półroczu po jednej godzinie tygodniowo. Remuneracja roczna wyznaczona po 100 koron za jedną godzinę nauki w tygodniu. **Kaligrafii** udzielano uczniom I i II. klasy w dwóch oddziałach po jednej godzinie tygodniowo.

Ćwiczono uczniów w piśmie polskim, ruskim i niemieckim, podług wzorów, wypisanych przez nauczyciela na tablicy na podstawie książki J. Czerneckiego Remuneracya roczna za 2 godziny nauki wynosi 200 koron. **Nauki śpiewu** udzielano w dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo. W oddziale pierwszym, przeznaczonym dla początkujących, uczono teorii śpiewu, w drugim ćwiczyli uczniowie w śpiewie choralnym. Uczniowie oddziału drugiego śpiewali na głosy podczas nabożeństwa w kościele i cerkwi, nadto wykonali kilka pieśni świeckich na poranku, urządzonym na cześć Adama Mickiewicza i Tarasa Szewczenki. Remuneracya roczna za naukę śpiewu 320 koron. Ks. Polieukt Kmit uczył śpiewu cerkiewno-ludowego uczniów obrz. gr. kat. niższego gimnazjum każdej niedzieli i święta po pół godziny. Śpiewano Тропарі і кондаки воскресні і празничні, самогласні восьми гласів, болгарські гл. Б., полідей, Благославен вси Господи, коляди і пісні набожні.

Poza godzinami nauki śpiewu zbierali się uczniowie pod dozorem prof. Nowaka i w części u niego, w części u swoich kolegów pobierali naukę na instrumentach dętych i smyczkowych. **Orkiestra gimnazjalna** składała się w b. roku szkolnym z 30 uczniów i brała udział we wszystkich uroczystościach szkolnych, nadto urządziła 3 koncerty publiczne. Grywano utwory na orkiestrę mieszaną, oraz kwartety smyczkowe. Do fachowego prowadzenia orkiestry opłacano zawodowego muzyka. Nuty nabywano częścią drogą zakupną, częścią pożyczano je i przepisywano, częścią otrzymywano w darze. Kawałków muzycznych posiada orkiestra 72. Profesor Nowak pożyczał instrumentów dętych do nauki. Orkiestra gimnazjalna miała w b. roku szkolnym w dochodzie: 1. z trzech koncertów 511 k. 49 h. 2. Od Dyrekcyi na nuty 23 k. 17 h. 3. Z funduszu na gry i zabawy 113 k., razem 652 k. 66 h., w rozchodzie zaś wykazuje za opłatę nauczyciela fachowego, struny naprawę instrumentów i inne potrzeby muzyczne sumę 494 kor. 10 hal. Pozostała kwotę 158 kor. 56 h. przeznaczyła orkiestra dla powiększenia funduszu dla ubogich uczniów. Profesorowi W. Nowakowi za gorące zajęcie się orkiestrą i utrzymanie jej, składa Dyrekcyja gorące podziękowanie. Zbiorowa systematyczna nauka gry na skrzypcach wskutek wyjazdu ugodzonego nauczyciela przerwała się z końcem I. półrocz.

Geometrii wykreślnej udzielano uczniom kl. V—VIII w dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo. I. Oddział: Rzuty prostokątne punktu, prostej, płaszczyzny i bryły, z uwzględnieniem rzutni krzyżowej. Kłady i obroty płaszczyzn. II. Oddział: Perspektywa wolna. Zasadnicze ćwiczenia perspektywy punktów prostych, płaszczyzn, oraz brył z wyznaczeniem ich cieniów rzuconych i własnych.

Remuneracya roczna 400 Koron za 4 godziny nauki w tygodniu.

Gimnastyki jako nauki nadobowiązkowej w b. roku szkolnym nie udzielano.

Fizyczne wychowanie młodzieży.

Młodzież tut. zakładu przepędzała wszystkie pauzy, o ile dozwalały warunki atmosferyczne, na boisku gimnazyalnem. Dla zabawy mieli uczniowie stale umieszczone przyrządy gimnastyczne, a nadto urządzali sobie w porządku, ułożonym na klasy i pauzy, różne ćwiczenia i gry jak: pochody na szczeblach lub bez nich, mocowanie się za pomocą liny, różne rodzaje skoków przez linę, gry w piłkę nożną, uszatą, w palanta i t. d. W zimie w czasie niezwykłych mrozów i wiatrów, przepędzali uczniowie pauzy w budynku szkolnym, ale i w dni łagodne dawali się tylko z trudem sprowadzać na podwórze a nawet sanki nie wszystkich wyciągały z klas i korytarzy. Do wzmocnienia fizycznego przyczyniały się różne roboty, które uczniowie podczas pauz wykonywali, jak oczyszczenie boiska z kamieni, czy z śniegu, budowy ze śniegu, kopanie rowka, uprawa ogródka botanicznego, rąbanie i rżnięcie drzewa. Wypadku w czasie zabaw nie było żadnego z wyjątkiem pewnej ilości szyb wybitych przez nieostrożnych uczestników gier.

Zakład tut. jest tak zbudowany, że na niedostateczną wymianę powietrza skarżyć się nie można. Mimo to jednak korzystali ci nauczyciele, których przedmiot na to pozwalał, aby uczyć po za budynkiem szkolnym, na miejscach zupełnie otwartych. Najrzęczniejszemu ta rzecz da się urządzić i w istocie urządziła przy nauce botaniki i niektórych partyi zoologii; ale także nauczyciel rysunków wyzyskiwał o ile możliwości, sposobność uczenia na wolnem powietrzu.

W godzinach pozaszkolnych odbywały się wycieczki naukowe z ograniczoną ilością uczniów i wycieczki dla gier i zabaw. Zakład posiada miejsce dla zabaw, wyznaczone przez gminę, ale ponieważ leży ono dość daleko a uczniowie tutaj z powodu zajętych godzin popołudniowych nie mają wiele czasu, dlatego zabaw wspólnych nie można urządzać tak często, jakby sobie tego życzyć należało. Niektóre wycieczki już zapowiedziane i przygotowane, z powodu nagłych przeszkód, musiała Dyrekcyja odwołać. Z dalszych wycieczek wymienia Dyrekcyja wyjazd uczniów dla zwiedzenia gór skolskich, wycieczkę do Bubniszcza i wyjazd w góry mizuńskie.

Na wszystkich wycieczkach byli uczniowie pod opieką nauczycieli

W sezonie zimowym mogli uczniowie korzystać ze ślizgawki, urządzonej przy ulicy Liszniańskiej i Truskawieckiej. a za niewielką opłatą także na stawku u ogrodnika miejskiego.

Rzeczka płynąca w pobliżu Drohobycza z powodu mnóstwa zakładów fabrycznych, rozsianych nad nią i w jej pobliżu, jak również z powodu bliskości Borysławia, bogatego w olej skalny, jest zupełnie nieprzydatna do używania w niej kąpeli. Chcąc zapobiedz powstającym stąd niedomaganiom i przyzwyczaić uczniów do utrzymywania naskórka w czystości, Dyrekcyja zbudowała w roku 1905 łazienki do kąpeli natryskowych. Uczniowie mogli używać kąpeli w czasie godzin szkolnych, mianowicie podczas długiej pauzy, i na godzinie gimnastyki, kiedy nauczyciel urządzał dla nich odpowiednią i niemęczącą zabawę na boisku gimnazyalnem, a równocześnie pozwalał piątkami kąpać się. Doświadczenie nauczyło, że jedna taka partya przy nadzorze nauczyciela potrzebuje około 10 minut na kąpanie się nawet z użyciem mydła i ubranie, wskutek czego w ciągu jednej godziny wykąpie się około 25—30 uczniów czyli w pogodny tydzień podczas samych godzin gimnastyki wielu uczniów mogło kąpać się nawet dwa razy. Uważa się na to, aby po kąpeli przynajmniej przez 10 minut uczniowie brali udział w zabawach ruchowych, a nie szli zaraz do klas. W braku innych zajęć pompują wodę do rezerwuaru. Prócz godzin szkolnych mogą uczniowie kąpać

się i kąpielą za wiedzą Dyrekcyi także w czasie wolnym od zajęć szkolnych. Korzyść, wynikająca stąd dla uczniów, jest łatwa do zrozumienia, jeżeli weźmie się pod uwagę, że dawniej kąpali się tylko „energiczniejsi“, którzy mogli pozwolić sobie na to, aby iść do potoka pod Śniatynkę i stracić na kąpiel ze trzy przynajmniej godziny czasu. Łazienki i w tym roku oglądał c. k. lekarz powiatowy i uznał je za zupełnie odpowiednie.

IV. Tematy do wypracowań piśmiennych

a) W języku polskim :

KLASA V. a. 1. a) Wycieczka do Krakowa. Opis. b) Opis okolicy, w której uczeń przepędził wakacje. 2. Wieczór w Soplicowie. Na podstawie I ks. pana Tadeusza.* 3. Znaczenie sporu Achillesa z Agamemnonem w akcji Iliady. 4. a. Czego żąda Kraszewski od młodego poety? Na podstawie Kraszewskiego „Powieści bez tytułu“. b) Dlaczego Gerwazy był wrogiem Horeszków? Na podstawie II. ks. Pana Tadeusza.* 5. Opis porządku w stylu doryckim. Na podstawie materiału poznanego w szkole i uwag nauczyciela. 6. Postać Rymwida jako wiernego sługi. Na podstawie Mickiewicza „Grażyny“.* 7. Jak spędziłem ferie Bożego Narodzenia? 8. Jak sobie wyobrażam dobrego przyjaciela? 9. Na dworcu kolei przed i po odejściu pociągu.* 10. Swaty w ziemi krakowskiej. Na podstawie Brodzińskiego „Wiesława“. 11. Rysy charakterystyczne ks. Robaka w pierwszych sześciu księgach Pana Tadeusza. 12. Tok myśli i refleksje poety w „Echu kołyski“ Adama Asnyka.* 13. Jakie wady wytyka społeczeństwu polskiemu I. Krasicki w satyrze p. t. Marnotrawstwo? 14. Papkin u Rejenta. Na podstawie „Zemsty“ Al. Fredry.

KLASA V. b. 1. Opis miejsca rodzinnego. 2. Sędzia jako dobry gospodarz. Na podstawie I. ks. Pana Tadeusza.* 3. Tragiczny zgon ostatniego z Horeszków. 4. U przeprawy przez Acheron. Na podstawie lektury szkolnej.* 5. a) Na cmentarzu

Tematy oznaczone gwiazdką, były zadane do opracowania w szkole.

w dzień zaduszny. b) Jarmark w Drohobyczu. 6. Tadeusza uwagi malarskie o drzewach i obłokach.* 7. Zima w mieście. 8. Do czego posłużył ludziom dar Prometeusza? 9. Opis matcznika. Na podstawie Pana Tadeusza.* 10. W jaki sposób pozyskał Gerwazy szlachtę Dobrzyńską dla swoich zamiarów? 11. Jakie myśli budzi w nas Sienkiewicza Latarnik?.* 12. Dlaczego w czasie wieczerzy niedzielnej „zły duch gościom zeznurował usta”? Na podstawie Pana Tadeusza. 13. Wieś polska. Na podstawie „Wiesława” Brodzińskiego.* 14. Papkin u rejenta. Na podstawie komedyi Al. Fredry p. t. Zemsta.*

KLASA VI. 1. a) Wycieczka w góry. Własne spostrzeżenia i refleksye. b) Znaczenie zabytków języka polskiego. Na podstawie nauki szkolnej. 2. Zasługi Reja w literaturze polskiej.* 3. Jak uzasadnia Orzechowski obawy swoje o przyszłość ojczyzny? Na podstawie wyjątków z dzieła p. t. „Quincunx”. 4. Dobra zwierzchność w pojęciu Gornickiego. Na podstawie wyjątków z dzieła p. t. „Dworzanin”.* 5. Związek chórów w „Odprawie posłów greckich” z osnową dramatu 6. Tok głównych myśli, zawartych w trenie XIX. Na podstawie Trenów Kochanowskiego.* 7. Rola Wołodyjowskiego w rozwoju akcji w trylogii Sienkiewicza. 8. Dlaczego lata panowania Stefana Batorego jak w historii, tak i w literaturze XVI. w. są chwilą najświetniejszą i najszczęśliwszą? Uzasadnić na podstawie nauki historii i literatury. 9. Jak zaznacza się obniżenie poziomu oświaty i literatury w pierwszej połowie XVII. w.* 10. Typ żołnierza polskiego XVII. wieku. Na podstawie Pamiętników Paska i Trylogii Sienkiewicza. 11. Zalety i wady literatury polskiej w wieku XVII.* 12. a) Które odkrycia i wynalazki stanowią epokę w dziejach ludzkości? b) Jakie znaczenie mają wystawy płodów, przemysłu i sztuki? 13. Stopniowy rozwój dojrzewania pojęć politycznych w I. połowie XVIII. wieku.* 14. Życie szlachcica polskiego w drugiej połowie XVIII. wieku. Na podstawie „Listopada” Rzewuskiego i wyjątków z dzieł I. Krasińskiego.

KLASA VII. 1. Pożytek dobrej lektury. 2 Cechy charakterystyczne dwu stronnictw politycznych z czasów wielkiego sejmku. Na podstawie komedyi Niemcewicza p. t. Powrót posła.* 3. Świat fantastyczny w balladach Mickiewicza. 4. Czwarta część Dziadów jako wyraz uczuć poety.* 5. Znaczenie lirycznych

ustępów w „Konradzie Wallenrodzie“. 6. Znaczenie słów: „Gustavus obiit — hic natus est Conradus“. Na podstawie III części Dziadów. 7. Katastrofa w „Maryi“ Malczewskiego.* 8. „Najlepszy muzyk zmiesza orkiestrę dobraną, jeśli grając, stara się, aby go słyszano“. Zdanie Mickiewicza objaśnić i poprzeć przykładami. 9. Zawikłanie dramatyczne i jego rozwiązanie w komedii Fredry p. t. Śluby panieńskie.* 10. Porównać poemat Słowackiego p. t. Ojciec zadżumionych z Trenami Kochanowskiego

KLASA VIII. 1. „Pamięcią wielkich ludzi krzepi się duch narodu“. Na tle wycieczki do Krakowa. 2. Znaczenie słów Pankracego „Galilae vicisti!“.* 3. Związek między epilogiem a częściami poprzednimi Irydyona. 4. Charakterystyka Janusza. Na podstawie powieści Kraszewskiego p. t. Powrót do gniazda.* 5. a) Rozwój powieści poetyckiej w literaturze polskiej okresu Mickiewicza. b) Mądry a rozsądny. 6. Nowe kierunki w literaturze polskiej w latach 1850—1870.* 7. Tragiczność sytuacji w dramacie J. Szujskiego p. t. Królowa Jadwiga.* 8. Porównać stan i charakter piśmiennictwa polskiego dwu ostatnich okresów.*

b) W języku ruskim:

KLASA V. 1. Обжники на селі. Опис.* 2. Одисей в землі Феаків. Після VI кн. Одисеї Гомера.* 3. Відлет птиць. Подана диспозиція. 4. Борба Милоша із султаном Муратом. На осн. Косового поля.* 5. Літвієва казка про заложене Риму і причини повстання. 6. Провідна думка в народній казці: „Гордий царь“. 7. Суспільний устрій в Спарті. На основі науки історії. 8. а) Чим різнить ся сучасна повість від свого жереласпоцеї? б) Форма поетичної повісти під наголовком: Дума про княгиню кобзаря.* 9. а), Пригоди учать згоди. Виказати на примірах з грецької історії. б) Чи мало географічне положенє Греції якій вплив на розвій історичних фактів? 10. Дніпрові пороги. На основі опису Чужбинського.* 11. Значінне походу Олександра Великого для розширення грецької культури. На основі науки історії. 12. Розбір ліричного вірша „Лічу в неволі дні і ночі.“* 13. Забаганки і бажання Мартина в комедії Тобілевича: „Мартин Боруля“. 14. Значінне Київѧ для торговлі на Руси в домонгольській добі. На основі шк. лектури.*

KLASA VI. 1) Скупий а марнотравний. Порівняне. 2. Подати головні точки договору князя Ігоря з Греками і важність тих для Русі * 3. Причини взросту і упадку римської республіки. 4. Геройські діла кн. Святослава в Болгарії і його смерть. Після Нестора. * 5. Значінє крови в устрою тіла чоловіка. Після науки природи. 6. О скільки заведенє християнства вплинуло на розвій культури і письменства на Русі ? 7. Ток мислний походу Ігора на Половців, неволя Ігора і уїльишенє. Після лект. * 8. Вплив західної Європи на розбуженє літературного руху на Русі в 16 столітї 9. Характер і значінє мітично обрядових пісень природних. * Важність устної словесности для розвою руского письменства.

KLASA VII. Значінє пословиц: »Кожда пригода до мудрости дорога«. 2. Характеристика головних осіб в драмі Котлиревского „Наталка Полтавка“ * 3 Якї користи завдячуємо винайденю ігшки друкарської? 4. Характеристика Наума Дрота в повісті Гр. Квітки Основненка „Маруся“ * 5. Значінє средств комунікаційних для розвою культури народів. 6. Якї обставини вплинули на відродженє рускої літератури в Галичині. 7. Хід гадок і естетичний розбір слегї М. Устияновича „Згадка за Маркисяна Пашковича“ 8. Яке значінє має володінє королевої Елисавети для Англії? 9. Розвинути і доказати стійність гадки Н. Устияновича: Бо світ не батько, судьба не ненька, Не здержить бурі билина маленька. * 10. Характеристика Олексія в Гребінчиній повісті „Чайковський“.

KLASA VIII. 1. Слова Салюста: „Concordia parvae res crescunt, discordia vel maximae dilabuntur“ пояснити і примірами з історії ствердити. 2. Характеристика головних осіб в драмі Т. Шевченка „Назар Стодола“ * 3. Характеристика оповідань М. Вовчка. Мотиви сих оповідань, їх мова і вплив на літературу. На основі шкільної і домової лектури. * 4. О скільки правдиві слова зі збірника Святослава: Красота воину оружє, и кораблю вїгрила, тако и праведнику почитаніє книжнєое. * 5. Культура і просвіта на Україні в II половині XVIII в. На основі лектури Кошицького. 6. а) Хід думок в вірші С. Рудашького „Наука“ і рефлексї, які будить в нашої душі. б) Проба естетичної оцінки повісті Кошицького п. п. Непримирена. * 7. Начерк диспозиції до задачі, що виказувала би правдивість Тарасових слів: Все йде і мицає і краю не має. Куди воно дійдось-відкїля взялось, і дурень і мудрий нічого не знав. * 8 Даш-

Кевич а Возвиженський. Начерк характеристики на основі повісти Печун-Левидького Хмарі. *

c) W języku niemieckim

KLASA Va 1. Nutzen der Wälder. 2. Nil als Ernährer Aegyptens.* 3. Religion und politische Verfassung der Inder. 4. a) Handelsgeist der Phönizier. b) Wer ist glücklich nach der Meinung Solons.* 5. Vorbereitungen zum Kriege des Cyrus mit Artaxerxes. 6. Grammatische Übung im Anschluss an das Lesestück „Der alte Diener“.* 7. Das Neujahrstfest in meinem Elternhause. 8. Leben und Treiben der Starre. Nach Lutz's Wanderungen. 9. Die Jahrmarktsepisode aus dem Leben des alten Dieners. Oratio obliqua.* 10. Ziegielfabrikation. Praktische Übung. 11. Polnische Bauern. Nach der Schull.* 12. Beschreibung eines Bildes von Matejko. Auf Grund des Schulunterr. 13. Siegfrieds Tod. Nach der Nibel.* 14. Beschreibung einer Bahnstation. Praktische Übung.

KLASA Vb. 1. Grundbegriffe der aegyptischen Religion. 2. Aus dem Walde. Inhaltsangabe.* 3. Nutzen verschiedener Steinarten. 4. Welchen Nutzen ziehen die Menschen von den Wäldern? Auf Grund der Schull 6. Herkules am Scheidewege. Auf Grund der Schull * 7. Welche Annehmlichkeiten bietet uns der Winter. 8. Der Triumph der Freundschaft. Auf Grund der „Bürgschaft“. 9. Ovid, als Mensch und Dichter. Auf Grund der Schull.“ 10. a) Der Brand eines Landhauses, b) Eine Ankunftscene auf dem Bahnhofe 11. Worin besteht die Schuld Siegfrieds* 12 Unser Schulhaus. 13 Kriemhildens Liebe, Leid und Rache * 14. Wie stellten sich die Griechen die Unterwelt vor? Auf Grund der Schull.* *

KLASA VI. 1. Die beste Arbeitsmethode 2. Hildebrand an der Leiche Gunthers und Hagens.* 3. Jugurtha. Charakteristik. 4. a) Die Gespräche der drei Männer. b) Hermann und die Mutter. Nach Goethes Hermann und Dorothea * 5. Bedeutung der Eisenbahnen für unsere Zeiten 6. Vorgeschichte zu Hauffs Roman „Lichtenstein“ * 7. Nero. Charakteristik auf Grund des Geschichtsunterr. 8. Über Leibespflege, Auf Grund des Schulunterr. 9. a) Tellheims Edelmut Auf Grund des 1. Aufzuges „Minna v. Barnhelm.“* 19. Gründung des römischen Kaiser-

tums im Mittelalter. 11. a) Sturmfeders Verhaftung und Freisprechung. b) Die Bewirtung der Bündischen in Ulm. Nach Hauffs „Lichtenstein.“ 12. Deutsche Städte im Mittelalter. Auf Grund des Geschichtsunterr. u. Hauffs „Lichtenstein.“ 13. Die dramatische Verwicklung in Kleists Komoedie „Der zerbrochene Krug.“* 14. Nutzen und Würde des Ackerbaues.

KLASA VII. 1. Folgen der Reformation in Deutschland. 2. Leben und Sitten der alten Germanen.* 3. Der Verstand ist im Menschen zu Haus, Wie die Funken im Stein, Er schlägt nicht von selbst heraus, Er will herausgeschlagen sein. Rückert. 4. Brutus, Cassius, Caesar. Charakteristik nach Shakespeare.* 5. Wie es auch drohe, erwarte mit leuchtender Stirne das Morgen, Traue dem helfenden Gott, traue der eigenen Kraft. Weber „Dreizehnlinden.“ 6. Anfänge der Seeherrschaft Englands. 7. Deutsche Verhältnisse in Schillers „Kabale und Liebe.“* 8. „Es siegt immer und notwendig die Begeisterung über den, der nicht begeistert ist.“ Fichte. 9. Goetz v. Berlichingen. Charakteristk nach Goethes Schauspiel.* 10 „Umsonst bist du von edler Glut entbrannt, Wenn du nicht sonnenklar dein Ziel erkannt.“ Uhland.

KLASA VIII. 1. Demut und Bescheidenheit. 2. Der Seelenzustand Orests in der I. Szene des III. Aufzuges in Goethes „Iphigenie auf Tauris.“* 3. Wie spricht sich Sokrates in der Apologie über Tod und Jenseits aus. Auf Grund der Schullektüre. 4. Schillers Ideale auf Grund der Lektüre seiner lyrischen Gedichte dargestellt.* 5. Nicht das Herz nach seinem Wunsche, Nur der Pflicht frag' dein Gewissen. 6. Tacitus sein Leben und seine Werke* 7. Deutsche Romantik.* 10. Walensteins tragisches Schicksal.*

V. Tematy do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. **Temat łacińsko-polski:** Corn. Tac. Ann. VI, 50.
2. **Temat polsko-łaciński:** Krasicki: Dzieła T. V. str. 321. Żywot Marka Katona.
3. **Temat grecki:** Plato: Protagoras r. IV.
4. **Temat polski:** „Słowa tylko - to marna połowa arcydział życia.“ Z. Krasieński
5. **Temat ruski:** Проба характеристики руской літературы в Гадзичині по 1860-ім році (Споры о мову і напрым літературы).
6. **Temat niemiecki:** „Zu Leid standhaft, Zur Freud' herzhafft.“ Uhland.
7. **Temat matematyczny:** 1. Suma dwóch liczb równa się połowie ich iloczynu, albo piątej części sumy ich kwadratów. Które to liczby? 2. Po ilu latach wyrównają się wartości kapitałów 8000 K i 12000 K., jeśli równocześnie umieszczono pierwszy na 5%, drugi na 3%? 3. Wyrazić równaniem tor, jaki opisuje pocisk wyrzucony pod kątem $\alpha = 30^\circ$ z początkową prędkością $c = 400$. Obliczyć wysokość i dalekość rzutu, nie uwzględniając oporu powietrza.

VI. Zbiory naukowe.

A) Biblioteka nauczycielska.

Biblioteka nauczycielska, przeniesiona do sali konferencyjnej i przyległego pokoju znalazła wreszcie stałe, a dla członków grona, pragnących z niej korzystać, bardzo dogodne pomieszczenie. Mniej szczęśliwą była jej administracja, gdyż wskutek zmian w składzie grona zmieniła w ciągu ostatniego roku czterokrotnie bibliotekarza. Ostatecznie ofiarnej pracy

naucz. Z. Kultysa zawdzięczać należy, że wreszcie dzieła naukowe i pisma zostały uporządkowane ściśle i skontrolowane. Obecny bibliotekarz sporządził też dokładny katalog kartkowy, przygotował materyał do katalogu działowego, wydzielił dublety, wykazał braki, które niestety w pewnej części w drodze rekwizycyi już odzyskać się nie dadzą już to z powodu śmierci dłużników już to z powodu innych nieprzewidywanych trudności. Wykaz dzieł zaginionych Dyrekcyja przedłożyła Wys. ck. Radzie szkolnej z prośbą o wykreślenie ich z katalogu Po wykreśleniu tych dzieł, jak również wskutek ściągnięcia pod jeden numer książek i pism do siebie należących a dotąd rozrzuconych pod różnymi numerami powstało wiele luk, które trzeba uzupełnić nowymi wpływami bibliotecznymi. Wyłączono też z ogólnego katalogu — o ile tam były wpisane — sprawozdania szkolne i przygotowano ich katalog alfabetyczny i katalog umieszczonych w nich rozpraw. Do zupełnego porządku doprowadzi p. bibliotekarz powierzony sobie dział w roku przyszłym i sporządzi także nowy inwentarz z zachowaniem obecnych numerów, danych poszczególnym dziełom. Wedle obecnego inwentarza biblioteka nauczycielska wykazuje 3232 pozycyi. W roku bieżącym przybyły do biblioteki nauczycielskiej następujące dzieła:

a) przez zakupno: 2) Burghardt: Griech. Kulturgeschichte. 2) Dante: Boska komedia tłóm. Porębowicza. 3) Glogier: Encyklopedia staropolska, T. 1—4. 4) Grupp: Kulturgeschichte der röm. Kaizerzeit. T. 1—2. 5) Homer: Odyssee erkl. v. Weck. 6) Hruszowski: Historya Rusy, T. 4—5. 7) Jäger: Aus der Praxis. 8) Kraushar: Towarzystwo naukowe warszawskie, T. 1—8. 9) Müller: Ustawy Hammurabiego. 10) Neymayer: Historya ziemi 11) Quintilianus: Institutionis oratoriae libri XII. ed Bonner, 12. Tyszkiewicz: Nauka i chrześcijanizm, 13. Wojciechowski: Szkice historyczne z XI. wieku, 14. Okuniewski: Łysty z czużyny.

b) Otrzymano w darze: 1) Wydawnictwa Akademii Umiejętności w Krakowie 2) Załęski: Jezuici w Polsce T. 4—5.

c) Zakład prenumeruje następujące pisma: 1) Biblioteka uniwersalna, 2) Biblioteka warszawska, 3) Deutsche Rundschau, 4) Dwutygodnik katechetyczny, 5) Encyklopedia wychowawcza, 6) Eos, 7) Geographische Zeitschrift, 8) Konarski-

Zipper: Słownik niemiecki, 9) Kwartalnik historyczny 10) Lehrproben und Lehrgänge, 11) Literaturno-naukowyj Wistnyk, 12) Lud, 13) Muzeum, 14) Pamiętnik literacki, 15) Polskie muzeum, 16) Poradnik językowy, 17) Przegląd filozoficzny, 17) Przegląd polski, 19) Przewodnik bibliograficzny, 20) Słownik języka polskiego, 21) Thesaurus linguae latinae, 22) Wszechświat, 22) Zeitschrift f. österr. Gymnasien, 24) Zeitschrift für Zeichenunterricht.

B) Biblioteka dla młodzieży.

a) Polska.

Klasy V—VIII. mają, każda dla siebie, osobne szafki na książki, umieszczone po klasach. Wskutek tego nauczyciele mogą wypożyczać książki po każdej godzinie podczas pauzy, a równocześnie oszczędzić czasu sobie i uczniom i mieć lepszą kontrolę lektury, gdyż dla każdej klasy można wydzielić książki dla niej potrzebne i stosowne. Kilku uczniów korzystało także z biblioteki nauczycielskiej.

W klasach niższych otrzymywali nauczyciele jęz. polskiego na swe imię z biblioteki uczniów pewną ilość książek, by je uczniom rozdać, a następnie prowadzić ich wymianę i kontrolę lektury. Z biblioteki korzystali uczniowie klas II.—VIII. Biblioteka liczy odcennie 1765 dzieł, a liczba ta powiększy się znacznie przez wcielenie do biblioteki książek stosownych dla młodzieży wydzielonych z biblioteki, ofiarowanej zakładowi w r. 1906. przez WP. Dra Lechowskiego. Skontrum, przeprowadzonej w b. roku w bibliotece polskiej uczniów wykazało pewne niedomagania, leżące głównie w tem, że dzieł niektórych zupełnie brakuje, a wiele książek jest tak zużytych, że trzeba pomyśleć o ich wykreśleniu i zastąpieniu ich wydaniem nowszemi. W b. roku szkolnym czytelnia polska uczniów otrzymała: a) w darze: 1) Świat, rocznik 1894. — od dyrektora, 2) Misye katolickie 1906 — od redakcyi.

b) przez zakupno: 1) J. Tretiak: Mickiewicz i Puszkina, 2) Tarnowski: Literatura T. 1—6. 3) Szekspir: Dzieła wyd. Bie-

geleisena, 4) Sienkiewicz: Quo vadis T. 1—3, 5) Sienkiewicz: Na polu chwały, 6) Wasilewski: Od romantyków do Kasprowicz, 7) Molière: Mieszczanin i szlachcic (5 egz.), 8) Zabłocki: Zabobonnik (5 egz.), 9) Goszczyński: Zamek Kaniowski (5 egz.), 16) Ujejski: Maraton i skargi Jeremiego (5 egz.) 11) Korzeniowski: Mnich (5 egz.), 12) Wł. Syrokomla: Wybór pism (5 egz.), 18) Słowo o pułku Igora (5 egz.), 14) Cathrein: Filozofia moralna T. 1—4., 15) Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej. T. 1, 16) Katorżnik czyli pamiętniki sybiraka, 17) Dębicki: Portrety i sylwetki, 18) Zielonka: Wspomnienia z Syberyi, 19) Kłaczko: Dwaj kanclerze. 20) Coppée: Dobre cierpienie, 21) Molière: Sawantki, 22) Dobrzycki: Z dziejów literatury polskiej, 23) Krasński: Pisma T. 1—8. wyd. Pini, 24) Nauka i sztuka. T. 1—4, 25) Korzon: Historia nowoczesna T. 1—2, 26) Polska: Obrazy i opisy T. 1, 27) Reymont: Chłopi T. 1—3, 28) Żeromski: Popioły T. 1—3, 29) Schanz: Apologia chrześcijaństwa T. 1—6, 30) Tyszkiewicz: Nauka a chrześcijaizm.

b) Ruska,

Z biblioteki ruskiej wypożyczano książki dwa razy w tygodniu naprzemian uczniom z klas niższych i wyższych. Dział książek ruskich obejmuje razem 415 książek. W roku 1907 przybyło do tego zbioru nowych książek 27, razem więc jest 442 książek. Zakupiono: O. Storożenko „Оповідання“ 4 томи Ілля Кукурудз „Спомини з Атен“; Едґар По. „Новелї“; Петро Карманський „Ой люді смутку“; М. Загірня „Боротьба американських колоній за волю“; Ф. Колесса: „Огляд українсько-руської поезії народної“; Богдан Лепкий „З глибини душі“; Павло Граб, „Пролісок“; Лев Толстой „Два старці“; Л. Толстой „Смерть Івана Іліча“; О. Козловський: Мірти і Кіпариси“; В. Гаршин „З війська“; Тургенєв: Весняні води“; Павло Граб: „Доля“; О. Маковей: Три галицькі ґраматика; Б. Грінченко „Під тихими вербами“; О. Кониський „Тарас Шевченко: Хроніка з життя“; Руска письменність ч. III. і IV. Василь Стефаник „Мов слово“; Лев. Толстой: „Казки“; І. Франко: Лис Микита; О. Маковей „Ярошенко“; Папас Мирний „Серед степів.“

c) Niemiecka.

Klasy V—VIII. mają także na książki niemieckie szafki, umieszczone w salach naukowych, dlatego wypożyczanie tych książek może się odbywać tak samo, jak książek polskich. Klasa IV. mogła pożyczać książki każdej niedzieli. Liczba książek z czytelní niemieckiej po ponownem ich przeglądnięciu ulegnie dość znacznej redukcji, gdyż niepotrzebnie umieszczono tam niektóre dzieła, które nie mogą budzić u naszych uczniów większego zainteresowania, lub wydania książek wprawdzie stosownych ale drukowanych pismem szkodliwem dla wzroku. W roku 1906/7 zakupiono następujące dzieła: 1) Ehlers: Im Sattel durch Indo-China, T. 1—2, 2) Ehlers: Im Osten Asiens, 3) G. Biedenkapp: Aus Deutschlands Urzeit, 4) Fr. Hebbel: Sammtliche Werke in 12. Bänden, 5) Ralph Waldo Emerson: Essays übers. v. Dr. R. Federn, 6) H. Ibsen: Ein Volksfeind (3 egz.), 7) John Ruskin: Wege zur Kunst übers. v. J. Feis, T. 1—4, 8) Dr. C. Bayer-Böppard: Einführung in die deutsche Literatur 9) Goetes Werke ed. Heinemann T. 18, 21, 23, 85.

C) Zbiór map i obrazów.

Map i obrazów historycznych liczy zakład 218. obrazów do nauki biblí i filologii klasycznej 162. Do nauk geografii służy dzieło w trzech tomach z widokami okolic, miast i typów mieszkańców. Do obrazów dla praktycznych ćwiczeń w języku niemieckim, zakupionych w przeszłym roku, dodano 2. Dla ozdoby sal i zwrócenia uwagi uczniów na piękności kraju rodzinnego zaczęła Dyrekcyja wprowadzać wielkie fotografie okolic i widoki, bardzo ładnie wykonane przez prof. Siczynskiego. Dotąd zakład posiada takich obrazów 8.

D) Gabinet przyrodniczy.

Do gabinetu przyrodniczego zakupiono w roku bieżącym następujące okazy z dotacyi zwyczajnej: Szkielet ptaka; okazy

wypchane: *Rana esculenta*, *Bombinator igneus*, *Bufo vulgaris*, *Hyla arborea*, 6 tablic Piürtschellera i 3 tablice Schmeila. Do fizyologicznych doświadczeń z zakresu botaniki: przyrząd do szybkiego kiełkowania, przyrząd do okazania ssącej siły pędu transpirującego, przyrząd do okazania produktów assymilacji, różne naczynia szklane, nadto tablice Dr. Franka do anatomii roślin i model łodyżki mchu z rodniami i plemniami. Do nauki mineralogii zakupiono: Dr. J. Gerstendörfer: siatki krystalograficzne 10 tablic, rombościan szklany na tekturowym 6- boczny ostrosłupie, kilka odmian wapienia, andezyt, opał. Gabinet przyrodniczy otrzymał na rok bieżący także dotację nadzwyczajną, przedmioty jednak z tej dotacji zamówione, dotąd nie nadeszły.

E) Gabinet fizyczny.

W b. r. sz. zakupiono następujące przyrządy: l. 585 dynamometr, l. 586 przyrząd do okazania praw odbicia się, l. 587 model sikawki, l. 588 śruba Archimedesa, l. 589 przyrząd do okazania rozmaitej gęstości cieczy, l. 590 skoczek Kartezyusza, l. 591 kolej elektryczna, l. 592 pistolet elektryczny, l. 593 kwadrant elektryczny, l. 594 łaski z rozmaitych materiałów do wzbudzania naboju elekt., l. 595 rozbrajacz, l. 596 rurka Crooksa, l. 597 rura fosforescencyjna, l. 598 magnes Jamina.

Wyrób dyapozytywów dla zakładów obcych w b. roku szkolnym znacznie się zmniejszył. Dla własnego użytku zakład posiada dwa scyoptykony i dwie sale urządzone dla rzucania obrazów świetlnych.

F) Gabinet rysunkowy.

Z dotacji zwyczajnej zakupiono w b. roku następujące przedmioty i modele: 1) stolik do modelowania, 2) waza chińska, 3) czaszka ludzka, 4) hełm i tarcza. Nadto z tego funduszu opłacano ogrodnika, który miał obowiązek przez całą zimę dostarczać świeżych kwiatów jako modeli do nauki rysunków. Liczba ogólna wzorów, modeli, książek i przyrządów przekracza cyfrę 3000,

VII. Wykaz książek szkolnych na rok 1907|8.

KLASA I.

Religia. (rzym. kat.) Ks. Ślósarz, Katechizm religii katol. (gr. kat.) Більший катехізм христ. катол. од. Эписк. **J. łaciński.** Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. Wydanie 4, oprac. przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. Lwów 1905. **J. polski.** Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla I. klasy. Wyd. 3—4. **J. ruski.** Kocowski i Ogonowski, Metod. gramatyka języka ruskiego. Wypisy ruskie dla I. klasy szkół średnich. **J. niemiecki.** German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy. Wyd. 6. **Geografia.** Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. **Matematyka.** Ignacy Kranz, Arytmetyka i Algebra Cz. I. na kl. I. i I. Ignacy Kranz-Geometrya Poglądowa dla niższych klas szkół średnich. Część I. na klasę I. i II. **Hist. naturalna.** Nusbaum-Wiśniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe.

KLASA II.

Religia. (rzym. kat.) Ks. Ślósarz, Katechizm religii katol. (gr. kat.) Більший катехізм христ. катол. од. Эписк. **J. łaciński.** Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy oprac. przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. **J. po'ski.** Małecki, Gramatyka języka polskiego. Wyd. 9 i 10. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy. **J. ruski.** Gramatyka jak w kl. I. Wypisy ruskie dla II. klasy. Wyd. 2. **J. niemiecki.** German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 4. **Geogr. i Hist.** Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna w opracowaniu dr. Eug. Romera. Wyd. 11. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I, Wyd. 2. **Matematyka.** Ignacy Kranz, Arytmetyka i Algebra. Cz. I. na kl. I. i II. Jamrógiewicz

Geometria pogładowa. **Hist. naturalna.** Nusbaum-Wiśniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Rościński, Botanika szkolna dla niższych klas.

KLASA III.

Religia. (rzym. kat.) Ks. Jougan, Liturgia. Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu starego. (gr. kat.) Торопський Історія біблійна нового завіта. **J. łaciński.** Samolewicz-Soltyś, Gramatyka języka łacińskiego, Część II. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Cornelius Nepos. Wyd. 3. Kłaka. **J. grecki.** Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Taborski-Winkowski Ćwiczenia greckie. Wyd. 2. **J. polski.** Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. 9—10. Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla III. klasy. Wyd. 2. **J. ruski.** Stocki-Gartner, Gramatyka ruska. Wypisy ruskie dla III. kl. szkół średnich. **J. niemiecki.** German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 3. Petelenz, Deutsche Grammatik, Wyd. 2. **Geogr. i Hist.** Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 6—9. Semkowicz, Opowiadanie z dziejów powszechnych. Część II. Rawer, Dzieje ojczyste. **Matematyka.** Ignacy Kranz, Arytmetyka i Algebra. Cz. II. Jamrógiewicz, Geometria pogładowa. **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 4—5. **Hist. natur.** Wiśniowski, Wiadomości z mineralogii dla klas niższych.

KLASA IV.

Religia. (rzym. kat.) Ks. Jougan, Liturgia. (gr. kat.) Торопський, Літургіка. **J. łaciński.** Samolewicz-Soltyś, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Caesar, Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikowskiego. Ovidius. Wyd. Skupniewicza. **J. grecki.** Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Wyd. II. **J. polski.** Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9 i 10. Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. **J. ruski.** Smal-Stocki-Gartner, Gramatyka ruska. Wypisy ruskie dla kl. IV. szkół średnich. **J. niemiecki.** German-Pete-

lenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Petelenz, Deutsche Grammatik. Wyd. 2. **Geogr. i Hist.** Semkowicz, Opowiadanie z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2. Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 5. Rawer, Dzieje ojczyste. **Matematyka.** Ignacy Kranz, Arytmetyka i Algebra. Część II. Jamrógiewicz, Geometrya pogładowa. **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich.

KLASA V.

Religia. (rzym. kat.) Ks. Jeż, Nauka wiary. Część I. (gr. kat.) A. Торонький, Догматика фундаментальна і апологетика для клас висших. **J. łaciński.** Livius. Wyd. Majchrowicza. Ovidius. Wyd. Skupniewicza. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. **J. grecki.** Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Homera Iliada, Część I. Wyd. Sołtysika. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. **J. polski.** Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. **J. ruski.** Łuczakowski, Wzory prozy i poezyi dlu V. kl. **J. niemiecki.** Dr. Julius Ippoldt i Adolf Stylo, Wypisy niemieckie dla V. kl. **Geogr. i Hist.** Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. **Matematyka.** Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 3. Mocnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 5 i 6. **Hist. natur.** Wiśniowski, Zasady mineralogii i geologii. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. Wyd. II.

KLASA VI.

Religia. (rzym. kat.) Ks. Jougan, Dogmatyka szczegółowa. (grec. kat.) A. Торонький, Догматика частна для висших клас. **J. łaciński.** Sallustius, Bellum Jug. Wyd. Sołtysika. Vergilius, Wyd. Rzepińskiego. Cicero, Orat ones in Catilinam. Wyd. Sołtysika. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Cz. II. **J. grecki.** Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Homera Iliada. Część I. i II. Wyd. Sołtysika. Herodot. Wyd. Terlikowskiego. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. **J. polski.** Tarnowski i Wójcik, Wypisy polskie. Część I. Wyd. 3. **J. ruski.** Ogonowski, Staroruska chrestomatya. Barwiński, Wybór z ruskiej słów.

Wyd. 3. **J. niemiecki.** Dr. J. Ippoldt i A. Stylo, Wypisy niemieckie dla kl. VI. **Geogr. i Hist.** Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. II. i III. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. **Matematyka,** Baraniecki, Algebra dla wyższych klas. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Kranz, Logarytmy. **Hist. natur.** Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich.

KLASA VII.

Religia. (rzym. kat.) Ks. Szczeklik, Etyka katolicka, Wyd. 3. (gr. kat.) Дорожницький, Етика. **J. łaciński.** Cicero, De imperio Cn. Pompei, pro Archia. Wyd. Sołtysika. Pliniusza wybór listów. Wyd. Kukuli. Vergilius, Wyd. Rzepińskiego. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. **J. grecki.** Homera Odyssea. Wyd. Jezienickiego. Demostenes, Wyd. Schmidta. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. **J. polski.** Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika. Część I. Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. **J. ruski.** Barwiński, Wyimki z narod. literat. XIX. w. **J. niemiecki.** Petelenz-Werner, Wypisy niemieckie dla kl. VII. **Geogr. i Hist.** Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. **Matematyka** Baraniecki, Algebra dla wyższych klas. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Kranz, Logarytmy. **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas. Tomaszewski, Chemia. **Proped. filoz.** Nuckowski, Początki logiki ogólnej.

KLASA VIII.

Religia. (rzym. kat.) Ks. Jougan, Historia kościoła katolickiego. (gr. kat.) Вандер-Стефан вич, Історія христ. католицької церкви. **J. łaciński.** Horatius, Wyd. Dolnickiego, Tacitus. Wyd. Staromiejskiego. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. **J. grecki.** Platon, Apologia, Krito. Wyd. Lewickiego. Sofokles, Antygona. Wyd. Majchrowicza. Homera Odyssea, Wyd. Jezienickiego. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. **J. polski.** Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II.

J. ruski. Barwiński, Wyimki z narod. literat. Cz. II. **J. niemiecki.** Petelenz-Werner, Wypisy niemieckie dla kl. VIII. **Geogr. i Hist.** Głabiński-Finkel, Historia i statystyka austriacko-węgierskiej monarchii. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. **Matematyka.** Baraniecki, Algebra dla klas wyższych. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Kranz, Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych. Kranz, Logarytmy. **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. **Proped. filozof.** Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii.

VIII. Pomoc dla ubogich uczniów.

A) BURSRY.

a) Bursa polska im. Adama Mickiewicza dla młodzieży gimnazjalnej narodowości polskiej obrz. rz. kat. jest tak obszerna, że może bardzo wygodnie pomieścić 52 wychowanków; nadto łączy się z nią dobudowane skrzydło, w którym jest mieszkanie wiceprefekta i pomieszczenie dla służby. Pawilon izolacyjny z łazienką i pokojem dla chorego stoi odosobniony od głównego gmachu. Szpitalik ten nie mieścił w sobie dotąd żadnego wychowanka niebezpiecznie lub ciężko chorego. Obok budynku bursy rozciąga się dość obszerne podwórze i ogród, w części oddany prefektowi pod uprawę warzywa w części zasadzony drzewami i przeznaczony dla wychowanków do przechadzek i zabawy.

Bursa polska utrzymywała w roku 1906/7 54 wychowanków (na początku roku było ich 58). Opłata normalna wynosiła 20 koron, ale było 5 uczniów za opłatą znacznie zniżoną, a 3 bezpłatnie. Wyższą opłatę składało 3 wychowanków. Zachowanie się wychowanków było dobre, wynik klasyfikacyjny pomyślny. Bursą zarządza Wydział, którego prezesem jest Stanisław hr. Tarnowski ze Śniatynki, prefektem bursy był w r. b. prof. Wittek, zastępcą prefekta z. naucz. Schabowski. Pomocy lekarskiej udzielali bezpłatnie pp.Dr. Z. Pelczar i Dr. Br. Kozłowski. Wydatki na utrzymanie bursy pokrywa się z opłat uczniów i dobrowolnych ofiar Dobrodziejów młodzieży, do których oprócz P.T.

Obywateli z miasta i okolicy zalicza się Wysoki Sejm krajowy Świetna Rada powiatowa, Rada miasta Drohobycza, Kasa oszczędności, Towarzystwo zaliczkowe.

b) Towarzystwo „Bursa św. Jana Chrzciciela“ (Бурса св. Іоанна Крестителя) w Drohobyczu, założone przy końcu 1880 r. utrzymywało 30 uczniów gimnazjalnych w domu własnym parterowym i w domku wynajętym na szpitalik chorób zakaźnych, który na szczęście chwilami tylko był zajęty. Ekonomię i wychowanie bezpośrednio prowadził do maja b. r. p. M. Dub, emerytowany nauczyciel; obecnie zaś prefektem jest p. J. Rudkiewicz; pomocy w nauce udzielał utrzymywany do tego akademik. Koszta utrzymania pokrywano z wkładek fundatorów i zwyczajnych członków, z zasiłków udzielonych przez Świetną Radę powiatową, Radę miasta Drohobycza, Wysoki Sejm krajowy, Kasę oszczędności, Zaliczkowe Towarzystwo i innych dobroczyńców tak, że prócz utrzymania czterech uczniów bezpłatnie, udzielono zapomóg w kwocie 271 K. 20 h., jednak ciąży jeszcze dług na realności w kwocie 4494 K. 25 h. Wszystkim P. T. ofiarodawcom a szczególnie WP. Drom Kozłowskiemu i Eljasiewiczowi, którzy nie szczędzili swej pomocy lekarskiej, składa się gorące podziękowanie i Bóg zapłać.

c) Bursa im. Hirscha dla uczniów wyznania mojż. nie utrzymuje internatu, lecz udziela zasiłków pieniężnych na opłatę szkolną, ubranie i utrzymanie. W ostatnim sprawozdaniu wykazuje w funduszu żelaznym 12,500 kor., w dochodzie 5604, k. 74 h., w rozchodzie 4222 k. 96 h.

B) PUSZKI.

Fundusz ten powstaje z dobrowolnych datków składanych a) przy wpisach, b) przez uczniów i nauczycieli w czasie egzort, c) przez instytucje lub Dobrodziejów, d) z dochodu, wpływającego z fundacji Jachniewiczówny. Rachunek z tego funduszu tak się przedstawia:

I. DOCHÓD:

1. Pozostałość z r. 1906	180 Kor. 39 h.
2. Przy wpisach z r. szk. 1907 zebrano	450 „ — „
do przeniesienia	630 Kor. 39 h.

	z przeniesienia	.630	Kor.	39 h.
3. Datki ofiarodawców	.	28	"	— "
4. Z puszek	.	34	"	27 "
5. Dochód z koncertu	.	90	"	14 "
6. Proc. od kap. z fund. Jachniewiczówny	.	24	"	— "
	Razem	806	"	80 "

II. ROZCHÓD:

1. Pomoc w chorobie	.	14	Kor.	01 h.
2. Utrzymanie	.	80	"	— "
3. Książki	.	314	"	30 "
3. Ubrania	.	278	"	80 "
5. Część opłat i taks	.	65	"	— "
	Razem	749	"	11 "

Pozostaje na rok przyszły 57 K. 69 h.

IX. Kronika Zakładu.

Rok szkolny rozpoczął się dnia 3. września 1905 uroczystem nabożeństwem w kościele parafialnym obrz. rzymsko kat.

Wpisy uczniów odbywały się dnia 14. lipca 1906 do klasy I. a 30. i 31. sierpnia 1906 do wszystkich.

Egzamin wstępny do klasy I. odbył się w dwóch terminach: dnia 14 15. i 16. lipca a następnie dnia 1. i 2. września 1906. Do tego egzaminu przypuszczono przed wakacjami 117 uczniów publicznych, 2 uczennice publiczne, 14 prywatystów i 1 prywatystkę, po wakacjach zaś 23 uczniów publicznych, 2 uczennice publiczne i 21 prywatystów. Z pomiędzy nich reprobowano 13 prywatystów i 43 uczniów publicznych.

W ciągu całego roku zapisało się 665 uczniów publicznych, 15 prywatystów i 28 prywatystek. Uczniów tych rozmieszczono w 15. klasach, klasa I. i II. miały po trzy oddziały, klasy od III—V. po dwa oddziały, klasy VII—VIII. po jednym.

Dnia 10. września 19. listopada 1906 odbyło się uroczyste nabożeństwo żałobne za spokój duszy ś. p. Cesarzowej Elżbiety. Dzień 4. października jako dzień imienin Najjaśniejszego

Pana obchodził zakład uroczystem nabożeństwem. W dniach od 20—30. listopada odbywał lustrację zakładu c. k. inspektor szkół WP. Emanuel Dworski. Dnia 30 listopada odbyła się konferencya lustracyjna pod przewodnictwem c. k. inspektora.

Dnia 19. grudnia urządziła młodzież uroczysty poranek ku czci Adama Mickiewicza w sali „Sokoła“. Słowo wstępne wygłosił uczeń klasy VIII., zakończenie prof. Zubczewski.

W miesiącach jesiennych i z początkiem zimy panowała w Drohobyczu szkarlatyna. Z pomiędzy uczniów naszego zakładu tylko pięciu uległo tej chorobie na szczęście bez szkodliwych następstw, skutki jednak tej choroby dały się ciężko odczuć zakładowi z tego powodu, że frekwencya uczniów stała się bardzo nieregularna i zdarzały się dni, kiedy nawet po kilkudziesięciu uczniów nie miało wstępu do klas. Jeżeli się weźmie jeszcze na uwagę, że i niektórzy członkowie grona musieli usunąć się od nauczania z powodu wypadków choroby w ich domu, nic dziwnego, że powstały luki w nauce szkolnej, które trzeba było w drugim półroczu zapełniać.

W dniach 20—23 marca odbyły się rekolekcyje dla uczniów obrządku rzymsko-katolickiego, dnia 22 i 23 przystąpiła młodzież tego obrządku do spowiedzi wielkanocnej i Stołu Pańskiego.

Dnia 24 kwietnia urządziła młodzież uroczysty poranek ku czci T. Szewczenki, w auli gimnazyalnej. Słowo wstępne wygłosił uczeń klasy VIII, zakończenie zast. naucz. Włodzimierz Birczak.

W dniach 27—30 kwietnia odbyły się rekolekcyje dla uczniów obrządku grecko-katolickiego, dnia 29 i 30 przystąpiła młodzież tego obrządku do spowiedzi i Komunii świętej. Nauki rekolekcyjne głosił uczniom rektor miejscowego konwentu OO. Bazylianów, ponieważ ks. kat. Kmit zapadł w tym czasie na zdrowiu.

W czasie od 13—18 maja odbył się w zakładzie pisemny egzamin dojrzałości, do którego zgłosiło się 28 uczniów publicznych.

W dniach od 25 czerwca do 28 odbywał się w zakładzie ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem delegata Wys. c. k. Rady szkolnej krajowej Dra Tomasza Garlickiego, dyrektora c. k. gimnazjum złoczowskiego. Dnia 29 czerwca wręczono abiturjentom w sposób uroczysty świadectwa dojrzałości.

Do uświetnienia uroczystego aktu przyczyniła się muzyka gimnazjalna odegraniem poważniejszych utworów i hymnu ludowego.

Dnia 28 czerwca wzięła młodzież gimnazjalna wraz z gronem nauczycielskiem udział w nabożeństwie żałobnem, odprawionem za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda.

W ciągu roku młodzież przystępowała trzy razy do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza.

Rok szkolny zakończono dnia 6. lipca uroczystem nabożeństwem dziękczynnem i rozdaniem świadectw.

X. Statystyka uczniów.

(Liczby drobniejszym drukiem oznaczają prywatystów).

	K L A S A															Razem
	I a	I b	I c	II a	II b	II c	III a	III b	IV a	IV b	V a	V b	VI	VII	VIII	
I. Liczba uczniów,																
1. Z końcem roku szkolnego 1906	49 ¹⁰	46	44	53	53	—	38 ⁵	38	40 ³	39 ⁷	26 ¹	27	46 ¹	24 ²	38	1561 ¹
2. Z począt. r. szk. 1907 przyjęto																
a) z innych zakładów:																
a) z promocyą	41 ⁶	38	42	—	3	—	2 ¹	—	—	1	1	—	—	—	2	130 ¹
b) repetytów	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
c) po przerwie przyjętych	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
b) z tutejszego zakładu:																
a) z promocyą	—	—	—	38 ¹¹	33	31	50	39	35 ²	33	36 ¹	37 ¹	40 ²	31	24	427 ¹
b) repetytów	8	11	6	1	3	7	1	11	1	—	3	2 ¹	6 ¹	1	1	62 ²
c) po przerwie przyjętych	4	2	7	1	2	1	—	1	—	—	—	—	2	—	—	20
Razem	54 ⁶	54	55	40 ¹¹	41	40	54 ¹	51	56 ²	34	40 ¹	39 ²	48 ¹⁰	32	27	645 ¹⁰
3. W ciągu I. półrocza przyjęto	2	—	—	1 ¹	—	—	1	1	0 ¹	—	2	—	—	2 ¹	—	9 ²
" " " ustąpiło	4 ²	2	2	3 ²	2	1	3	3	1 ¹	—	3	1 ¹	1 ¹	1	—	27 ¹
Pozostało z końcem I. półrocza	52 ⁴	52	53	38 ¹⁰	39	39	52 ¹	49	35 ²	34	39 ¹	38 ¹	47 ⁹	33	27	627 ¹⁰

K L A S A

Razem

I a	I b	I c	II a	II b	II c	III a	III b	IV a	IV b	V a	V b	VI	VII	VIII	Razem
1	—	—	1	—	—	1	0 ¹	2 ¹	1 ¹	1 ¹	1 ¹	1 ⁴	1	1	10 ^s
6 ¹	7	5	9 ¹	—	2	4	3	3	5 ¹	3	2 ³	6 ¹	—	—	49 ¹
47 ³	45	48	37 ⁹	39	37	50 ¹	46	33 ¹	35 ¹	36 ²	46 ¹⁰	28	28	28	587 ³¹
7	18	23	2 ⁴	14	18	13	24	8 ¹	9 ¹	18 ¹	17 ⁷	8	16	16	208 ¹⁵
13	26	12	17 ¹	14	11	15 ¹	12	6	8	5 ¹	6 ¹	8	6	6	170 ⁴
26 ²	1	12	17 ³	11	7	22	8	17 ³	9 ¹	12	23 ²	11	5	5	199 ¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
22 ^s	30	31	10 ⁹	30	27	25	36	22 ⁴	23	25 ¹	21 ¹	30 ⁸	23	22	377 ²⁰
18	12	16	18	6	5	14 ¹	8	6	8	6	4 ¹	7 ²	4	4	136 ¹
7	3	1	9	3	5	11	2	4	2 ¹	4	1 ¹	9	1	2	74
24 ²	29	31	9 ⁹	30	28	25 ¹	87	23 ⁴	24 ¹	25 ¹	25 ²	30 ¹⁰	23	22	385 ³¹
11	1	2	10	—	—	—	—	3	1	4	—	8	2	1	54

W ciągu II. półrocza przyjęto
ustąpiło
Liczba uczniów z końcem II. półr.

A) Według miejsca urodzenia.

- a) z Drohobycza
- b) z powiatu drohobyckiego
- c) z innych powiatów
- d) z Bukowiny
- e) z Czech
- f) z Siedmiogrodu
- g) z Węgier
- h) z Rumunii
- i) z Królestwa
- j) z Ameryki

B) Według miejsca pobytu rodziców

- a) z Drohobycza
- b) z powiatu drohobyckiego
- c) z poza pow. drohobyckiego

C) Według pomieszczenia.

- a) u rodziców
- b) w bursie polskiej

Oplata wynosi od prywatystów
za II. 1906. i I. 1907.

IV. Stypendya.

Liczba stypendystów

Ogólna kwota stypendystów

V. Klasyfikacya ucz. iów:

2) Uzupełnienie klasyfikacji
za rok szk. 1906.

Do egzaminu popraw. i uzup.
przeznaczono przy końcu r 1906.

Egzamin poprawczy złożyło

Łoz. popr. nie złożyło

Egzamin uzupełniający,

Według tego wyniku ostateczny rezultat klasyfikacji zar. 1 06 jest następujący:

Stopień celujący otrzymało

pierwszy

drugi

| trzeci | third |

Razem

K L A S A															Razem
I a	I b	I c	II a	II b	II c	III a	III b	IV a	IV b	V a	V b	VI	VII	VIII	
4	1	2	1 ⁴	1	1	3	2	2 ²	1	1 ¹	3	1 ⁵	5	5	
31 ²	29	32	25 ⁴	28	25	41 ¹	29	22 ²	19	29	25 ¹	25 ⁵	11	23	
8	8	6	6 ¹	6	7	3	8	2	5	4	3	8	4	—	
3	4	5	2	1	2	1	4	2	—	—	5	3	1	—	
1 ¹	3	3	3	3	2	2	3	4	8 ¹	1	0 ¹	8 ¹	7	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
47	45	48	37	39	37	50	46	32	33	35	36	46	28	587 ³¹	

b) Klasyfikacyauczniów z końcem
r. sz. 1907.

Stopień celujący otrzymało	4	1	2	1 ⁴	1	1	3	2	2 ²	1	1 ¹	3	1 ⁵	5	5	33 ¹²
" pierwszy	31 ²	29	32	25 ⁴	28	25	41 ¹	29	22 ²	19	29	25	25 ³	11	23	394 ¹³
" drugi	8	8	6	6 ¹	6	7	3	8	2	5	4	3	8	4	—	78 ¹
" trzeci	3	4	5	2	1	2	1	4	2	—	—	5	3	1	—	33
Przeznaczono do egz. popr.	1 ¹	3	3	3	3	2	2	3	4	8 ¹	1	0 ¹	8 ¹	7	—	48 ³
Przeznaczono do egz. uzup.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Razem	47	45	48	37	39	37	50	46	32	33	35	36	46	28	28	587 ³¹

c) w bursie ruskiej
d) na stacjach

D) Według języka ojczystego.

a) Polaków
b) Rusinów.

E) Według wyznania religijnego:

a) rzymsko-katol.
b) grecko-kał.
c) ewangelickiego
d) mojżeszowego

F) Wiek uczniów:

Lat 11 miało

12 " "
13 " "
14 " "
15 " "
16 " "
17 " "
18 " "
19 " "
20 " "
21 " "

11	—	—	12	—	—	—	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
1	15	15	6	9	9	—	9	9	9	4	8	6	11	8	3	5	118							
35	37	37	23	32	28	38	43	30	27	29	31	26	37	26	24	465								
12	8	11	14	7	9	9	7	16	5	4	4	10	9	2	4	122								
27	22	13	21	12	8	9	26	11	18	6	12	11	18	14	10	229								
12	8	11	14	7	9	9	7	15	5	4	4	10	9	2	5	122								
—	—	—	—	—	20	20	17	20	9	23	19	14	19	12	13	1	235							
8	15	24	2	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28							
10	14	4	10	16	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77							
13	14	17	8	12	7	7	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	75							
14	6	13	7	7	8	8	16	9	10	3	—	—	—	—	—	—	80							
6	5	9	7	7	9	9	12	12	7	7	5	6	—	—	—	—	83							
3	6	5	8	3	3	3	7	8	6	9	9	11	10	—	—	—	69							
1	—	—	4	1	3	3	4	10	7	5	10	14	8	10	—	—	71							
—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	6	7	1	8	7	6	40								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	9	5	3	29								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	8	2	3	16								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	7	11								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—								

	K L A S A														Razem		
	I		II		III		IV		V		VI		VII			VIII	
	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b	a	b	a	b			
Lat miało 22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	5
" " 23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
" " 24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
H) Frekwencja na przeemioty nadobowiąz. i względnie obowiąz.:																	
a) jęz. ruski (wzgl. obowiązk).	30	25	16	22	12	20	9	17	10	6	4	10	9	2	4	196	
b) historya kraju rodzinnego	—	—	—	—	—	—	50	46	32	33	—	—	46	28	—	235	
c) geometrya wykreslna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	4	3	5	—	23	
e) śpiew	13	12	1	17	1	2	9	1	3	5	8	8	10	2	—	92	
d) kaligrafia	16	17	14	6	14	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	
II. Fundusze na zbiory naukowe:																	
Taksy wstępne	226	180	197	21	16	8	21	16	16	4	8	4	29	12	12	666	60
Datki na zbiory naukowe	124	108	108	86	80	80	112	106	104	66	86	82	126	71	56	1394	
Duplikaty świadectw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	
III. Opłata szkolna:																	
W I. półr, było płacących	32	38	35	4	16	15	14	20	8	12	17	10	20	12	9	262	
" II. " " "	12	18	14	12	14	17	20	26	9	14	13	7	16	13	11	216	
Uwolnionych od opłaty w I. półr.	20	14	18	35	24	25	40	30	27	21	24	28	28	22	18	375	
" " " " II. " "	35	31	35	26	25	22	33	21	23	20	24	31	30	17	17	390	
Opłata wynosiła w I. półroczu	960	1140	1050	120	480	450	420	600	240	360	610	300	600	360	270	7860	
" " " " II. " "	350	540	420	360	420	510	600	780	270	420	390	210	480	390	330	6480	

XI. Klasyfikacya uczniów

za II. półrocze 1907.

KLASA IA.

Stopień celujący:

Elasiewicz Marcelli
Gartenberg Henryk

Kotarba Benjamin
Stoffel Adam

Stopień pierwszy:

Benrothówna Marya (pryw.)

Blam Mozes

Błaż Adolf

Czudziak Władysław

Czuszak Aleksy

Czuszak Grzegorz

Eisner Aleksander

Fiałkiewicz Antoni

Gawlewicz Stanisław

Gąsiorowski Roman

Goldhammerówna Ern. (pryw.)

Hädel Mozes

Helfgotówna Helena (pryw.)

Hławacz Mikołaj

Hołota Andrzej

Jednaki Emil

Karp Izrael

Kirner Gustaw

Kuzan Elias

Lesiak Franciszek

Lovell Stanisław

Łysiak Sergiusz

Maczek Jan

Michał Matczak

Michalik Jan

Michał Minczak

Münich Józef

Pricak Mikołaj

Schnurmacher Jonasz

Steciów Eustachy

Sussmann Ezechiel

Turek Jan

Wasylenko Jan

Wróblewski Maryan

Stopień drugi otrzymało uczniów 8, stopień trzeci 3. do egzaminu poprawczego przeznaczono publ. ucznia 1. i 1 prywatyskę.

KLASA IB.

Stopień celujący

Goldhammer Karol.

Stopień pierwszy:

Bergwerk Sało

Boroński Stanisław

Borysławski Teodor

Chorkawców Ignacy

Chrzanowski Michał

Czajkowski Jan

Fedyna Stanisław

Harasymowicz Jurko

Hauser Hermann

Hopfinger Samuel

Hruszowski Abraham
Jarema Michał
Krechowicz Dyonizy
Lisowiec Mikołaj
Löw Wolf
Partyka Franciszek
Pawliszak Józef
Ringel Leon
Sandauer Ignacy

Schmer Józef
Smolnicki Teofil
Starak Franciszek
Szczepanowicz Ignacy
Taustein Benjamin
Teitenbaum Maurycy
Wąsowicz Jan
Weingarten Henryk
Więckowicz Karol

Wilf Abraham

Stopień drugi otrzymało 8. uczniów, stopień trzeci 4. Pozwono 3 uczniom poprawić z jednego przedmiotu po feryach

KLASA IC.

Stopień celujący:

Terlecki Eustauchy.

Zubczewski Roman.

Stopień pierwszy:

Bardach Moses
Berger Majer
Bigoraj Seweryn
Dichter Herman
Fiała Tadeusz
Garfunkel Moses
Gartenberg Aleksander
Getreu Laib
Goldhammer Dawid
Hauptmann Eljasz
Hauptmann Marek
Heimberg Leopold
Helfgott Abraham
Hofmann Leon
Jasienicki Teofil
Kobilnyk Piotr

Kossak Bazyli
Kupferberg Leon
Kusznir Włodzimierz
Kuźmin Władysław
Medwedyk Michał
Nowakowski Edward
Oberländer Jakób
Pikulski Wiktor
Plutecki Teofil
Schäftler Jakób
Schneider Ludwik
Stecyk Józef
Stępień Józef
Teucher Laizor
Weingarten Joachim
Ziller Moses

Stopień drugi otrzymało 6 uczniów, stopień trzeci 5 ucz

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

KLASA V. A

Stopień celujący

Burghardt Bronisław Taubenfeld Karol (prywatnie.)

Stopień pierwszy:

Adler Hermann	Kocko Bazyli
Birnbaum Wolf	Keizberg Izak
Braziliten Baruch	Książek Ferdynand
Fink Hersch	Lippmann Emanuel
Frommer Benedykt	Łańcucki Seweryn
Gawlik Czesław	Meth Jakób
Hałuszka Mikołaj	Partyka Ignacy
Hrapkiewicz Piotr	Pikulski Adam
Kahane Abraham	Rappaport Jakób
Kahane Maksymilian	Ratajski Wiktor
Kanariensien Samuel	Reich Salo
Kehlthoffer Dawid	Rozenberg Aleksander
Kleinberg Fryderyk	Rubinstein Jakób
Kluzowicz Jan	Walter Jerzy

Znamirowski Albin.

4. uczniów otrzymało stopień drugi, jednemu pozwolono po-
wtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach.

KLASA VB.

Stopień celujący:

Hopfinger Maksymilian Schergel Abraham
Schulz Bruno

Stopień pierwszy

Buchwald Leopold	Mayer Feliks
Dąbrowski Kazimierz	Milko Julian
Fedyna Roman	Pola Michał
Hawrylak Józef	Schneider Eisig
Illicki Eugeniusz	Schwarz Markus
Janczałek Henryk	Silberschlag Salomon
Jasienicki Eugeniusz	Stankiewicz Bronisław
Kobryn Jan	Stern Abner
Kreisberg Samuel (prywatnie.)	Szypajło Julian
Krajczyk Emil	Terlecki Mikołaj
Löwenberg Jakób	Trau Kelman
Maczek Franciszek	Wiesenberg Leon
Maczek Stanisław	Zdebski Włodzimierz

Stopień drugi otrzymało 3. Stopień trzeci

Egz. popr. 1. prywatnie. 1.

KLASA VI.

Stopień celujący;

Fritzówna Wiktorya (pryw.)	Łańcucka Marya (pryw.)
Hammerschmiedówna Hadassa (pryw.)	Rarutkiewiczówna Amalia (pryw.)
	Reinharz Hersch (pryw.)
Turkówna Zofia (pryw.)	

Stopień pierwszy

Berger Abraham	Landes Aron
Bielanka Irena (pryw.)	Leontowicz Paweł
Brawerówna Lea (pryw.)	Lustig Szymon
Buchwald Józef	Majewski Bronisław
Ciosłowski Klemens	Mermelstein Jakób
Dauermann Salomon	Münich Michał
Drechsler Izrael	Niemilowicz Teodor
Dziedziniewicz Alfons	Rajchel Jan
Falkówna Scheindel (pryw.)	Reinharzówna Marjem (pryw.)
Flecker Oskar	Rozenbusch Maksymilian
Friedländerówna Nehuma (pryw.)	Schuster Fabian
Gawlik Michał	Serwacki Stanisław
Horowitz Hermann	Szajna Józef
Jednaki Julian	Seller Maurycy
Kuźmin Stanisław	Wagner Michał

Stopień trzeci otrzymało uczniów 3, drugi 8. przeznaczono do egzaminu poprawczego 8. do egzaminu uzupełniającego 1.

KLASA VII.

Stopień celujący;

Chajes Marek	Herbst Edward
Gerstenfeld Jakób	Hermann Bolesław
	Kubała Mieczysław

Stopień pierwszy;

Bartoszewski Władysław	Kreisberg Bernard
Brüch Franciszek	Łobos Kazimierz
Dobosiewicz Stanisław	Michajłowski Teodor
Hexel Jan	Strzeczyński Longin
Kondrat Antoni	Szwabowicz Tadeusz
	Tannebaum Izrael

Stopień drugi 4, trzeci 1. do egz. popr. 7.

KLASA VIII.

Stopień celujący:

Bętkowski Tadeusz	Hammerschmid Benjamin
Freymann Samuel	Kusznir Daniel
Osiowski Kazimierz	

Stopień pierwszy:

Backenroth Jakob	Kitz Józef
Bechtloff Gustaw	Langermann Markus
Biliński Jan	Liebermann Joachim
Chrzanowski Zygmunt	Mazurkiewicz Jan
Feigler Leib	Niementowski Jerzy
Fedytnik Michał	Rosenberg Abraham
Gartenberg Izrael	Rutz Franciszek
Goldhammer Stanisław	Silberschlag Majer
Hruszowski Mojżesz	Tiegermann Leopold
Illicki Roman	Unger Marcelli
Jahn Maryan	Wojtowicz Ignacy

XII. Wynik egzaminu dojrzałości.

Do egzaminu zgłosiło się w b. r. szk. uczniów publ. 28-

Komisya egzaminacyjna pod przewodnictwem dyrektora ck. gimnazjum w Złoczowie Wielm. Pana Dra Tomasza Garlickiego uznała:

a) za dojrzałych z odznaczeniem	3
b) za dojrzałych	16
c) przeznaczyła do egz. popr. z jednego przed.	5
d) reprobowała na rok	4

Wykaz imienny abiturjentów:

a) dojrzały z odznaczeniem: Freyman Samuel, Hammerschmid Benjamin, Osiowski Kazimierz.

b) dojrzały: Bętkowski Tadeusz, Chrzanowski Zygmunt, Fedytnik Michał, Goldhammer Stanisław, Illicki Roman, Jahn Maryan, Langermann Markus, Mazurkiewicz Jan, Niementowski Jerzy, Rosenberg Abraham, Rutz Franciszek, Silberschlag Majer, Tiegermann Leopold, Unger Marcelli, Wojtowicz Ignacy.

XIII. Do wiadomości rodziców i opiekunów.

Wpisy uczniów na rok 1907/8 odbywać się będą w dniach 30 i 31 sierpnia b. r. Późniejsze zgłoszenia nie będą uwzględnione.

Do wpisu uczniowie winni zgłosić się osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przedłożyć świadectwo z ostatniego półroczu i zapłacić 2 kor. na zbiory naukowe; uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają wykazać się metryką, świadectwem szczepienia ospy lub rewakcynacji, odbytej nie dawniej jak przed rokiem, i oprócz datku na zbiory naukowe uiścić takse wstępną w kwocie 4 koron ±0 hal

Egzamin wstępny do I. kl. odbywa się w 2 terminach z końcem roku szkolnego 5 i 6. lipca i dnia 1 i 2. września. W każdym z tych terminów rozstrzyga się o przyjęcie ucznia stanowczo, a powtórzenie egzaminu wstępnego w innych zakładzie jest wzbronione,

Do egzaminu wstępnego do klasy I ma każdy uczeń przynieść ze sobą książkę polską i niemiecką z IV. kl. szkoły ludowej i przybory do pisanja.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do kl. I ;

a) *Z religii*: wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych.

b) *Z języka wykładowego*: Czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłemi określeniami.

c) *Z języka nie nieckiego*: Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników, zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych)

odmiany słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyczajszych czasowników mocnych, zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych, poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom przed dyktowaniem w języku wykładowym.

d) *Z rachunków*: Pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Egzamina poprawcze odbędą się dnia 29, 30 i 31. sierpnia.

Opłata szkolna w kwocie 30 kor. na każde półrocze musi być złożoną w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza. Uczniowie klasy I. złożą ją za I. półrocze w ciągu miesiąca listopada,

Według rop. c. k. Rady Szk. kraj. z dnia 15. kwietnia 1894 l. 1312 ma każdy uczeń między 1. a 15. lutego złożyć 1. kor. na cele zabaw szkolnych.

Rodzice i opiekunowie powinni zasięgnąć wiadomości w Dyrekcyi przed umieszczeniem ucznia na stancyi, aby uniknąć często niemiłych następstw. Również jest obowiązkiem rodziców i opiekunów porozumiewać się często ze szkołą o postępie i prowadzeniu się uczniów. W tym celu będą się gromadzili panowie profesorowie co drugą niedzielę po nabożeństwie w sali konferencyjnej i z całą gotowością będą udzielali potrzebnych wyjaśnień.

W Drohobyczu, dnia 6. lipca 1907.

Józef Staromiejski

dyrektor.

